

Českosaské Švýcarsko:

čtyři chráněná území – jedna krajina

Sächsisch-Böhmische Schweiz:

Vier Schutzgebiete – eine Landschaft

Sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané u příležitosti 10. výročí založení NP České Švýcarsko a 20. výročí založení NP Saské Švýcarsko

Beiträge von der internationalen Fachveranstaltung aus Anlass des 20. und 10. Jubiläums des Entstehens der Nationalparke Sächsische und Böhmisches Schweiz

1020
Jahre
Nationalpark
Sächsische Schweiz
10. Jahrestag
Märkisches
Parque
Česko-Švýcarsko

Českosaské Švýcarsko:

čtyři chráněná území – jedna krajina

Sächsisch-Böhmische Schweiz:

Vier Schutzgebiete – eine Landschaft

Mezinárodní konference

18.–19. března 2010

Děčín

Českosaské Švýcarsko:

čtyři chráněná území – jedna krajina

ISBN 978-80-904404-4-9

Uspořádání konference finančně podpořily:

Firma 2H-Heran
Česko-německý fond budoucnosti
ČEZ a.s.

Další partneři:

Zámek Děčín
Canon CZ. s.r.o.
Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko

Oficiální záštitu nad konferencí převzalo Ministerstva životního prostředí České republiky a Ing. Vladislav Raška, primátor Statutárního města Děčín.
Loga MŽP a Děčína

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Obsah

● Ochrana Českosaského Švýcarska v historické retrospektivě aneb Tři objevy Saskočeského Švýcarska Jan Čeřovský	8
● 10 let NP České Švýcarsko Pavel Benda	12
● Výsledky výzkumu a monitoringu v Českosaském Švýcarsku Handrij Härtel, Petr Bauer, Pavel Benda, Ivana Marková, Jürgen Phoenix, Holm Riebe, Miloš Trýzna	14
● Péče o lesy v Národním parku České Švýcarsko Jan Drozd	15
● Péče o lesy v Národním parku Saské Švýcarsko Sven Anders	16
● Invaze Pinus strobus v NP České Švýcarsko Věra Hadincová, Jan Wild, Zuzana Münzbergová	17
● Návrat lososa obecného do Saského a Českého Švýcarska Gert Füllner	18
● Mezolit Českého Švýcarska Jiří Svoboda	20
● Péče o památky v Národním parku České Švýcarsko Natalie Belisová	21
● Řízení rizik v NP České Švýcarsko Zuzana Vařilová	22
● Ochrana přírody a krajiny v CHKO Labské pískovce Petr Bauer	23
● Práce s veřejností v Národním parku České Švýcarsko Richard Nagel	24
● Na cestě k mezinárodnímu parku: spolupráce center národních parků saské Švýcarsko (Bad Schandau) a České Švýcarsko (Krásná Lípa) Sabine Stab, Marek Mráz	25
● Německá část sborníku	27
● Fotografie	53

Poznámka: Příspěvky nejsou redigovány a neprošly jazykovou korekturou.
Kompletní prezentace příspěvků jsou k dispozici na www.npcs.cz.

OCHRANA ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA V HISTORICKÉ RETROSPEKTIVĚ aneb Tři objevy Saskočeského Švýcarska

● Jan Čeřovský

Děkuji pořadatelům konference za jejich laskavé pozvání pamětníka. Pokud byste očekávali vyčerpávající historické pojednání, pak vás zklamou. Ve vyměřeném čase se pokusím naznačit trendy i v širším kontextu a doplnit je i osobními vzpomínkami.

V historii bylo naše „Švýcarsko“ třikrát objeveno. Saskočeské Švýcarsko: větší část leží v Sasku, všechny objevy byly učiněny nejprve tam; v Čechách až následně - s menším či větším zpožděním. O prvním objevu, který na přelomu 18. a 19. století dosud bezejmennou oblast pojmenoval Sächsische Schweiz, o vlivu romantismu, výtvarníků a návštěvníků ze Švýcar se netřeba zde mezi zasvěcenými zvlášť šířit.

Objev znamenal především objev pro návštěvníky, jejichž proud zvolna ale jistě sílí. Rozvíjely se i zařízení a služby cestovního ruchu. Ze Saska pojmenování přeskočilo do Čech, početí jména České Švýcarsko se obvykle datuje rokem 1835.

Jméno „Švýcarsko“ se objevilo i jinde v Evropě. Tam, kde se hodně hovořilo německy, se jej dostávalo oblastem vynikajících přírodních a krajinných krás. Šlo o oblasti pískovcové: další v Čechách - „Daubauer Schweiz“ (Dubské Švýcarsko), v Lucembursku „Die Kleine Luxemburger Schweiz“ i ve vzdálenějším Lotyšsku „Lettische (Livländische) Schweiz“. Nebyly to však jen pískovcové skalnaté oblasti: „Fränkische Schweiz“ je z dolomitických vápenců. Půvabné severoněmecké jezerní krajiny jsou také známy jako „Švýcarska“: Holštýnské, Meklenburské či Braniborské Marky (Märkische Schweiz). V Česku toto jméno nesla i pozoruhodná oblast severně od Brna; teprve později bylo „Mährische Schweiz“ nahrazeno dnešním Moravský kras. Všechny jsou dnes velkoplošnými chráněnými územími různých kategorií, i když ne všechny s oficiálním názvem „Švýcarsko“.

Druhý objev Saskočeského Švýcarska nastává po druhé světové válce. Zprostředkuje jej půvabná obrazová kniha Heinze Klemma: první vydání z roku 1953 následovala řada dalších. V NDR, zejména brzy po válce zcela odříznuté od vyšších hor, se Saské Švýcarsko řadí mezi nejvyhledávanější turistické a rekreační oblasti. V českém pohraničí - „zdivočelé zemi“, těžce poznamenané vyhnáním německého obyvatelstva, Češi oblast objevují velmi zvolna: oblíbenou formou rekreace se stává chalupářství.

Poměrně pozdě přichází objev třetí: objev Saskočeského Švýcarska pro ochranu přírody. Vrcholí vyhlášením Chráněné krajinné oblasti Saské Švýcarsko 1956, až po patnácti letech - 1972 - Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce (obě mezinárodní kategorie V), konečně i národních parků - 1990/1991 a 2000 - mezinárodní kategorie II. Tak bylo na přelomu tisíciletí vytvořeno bilaterální

přeshraniční chráněné území evropského, ne-li světového významu: zastavme se u několika mezníků cesty k němu.

Podívejme se nejprve na vývoj evropské sítě chráněných území. Od prvních, soukromých, pomalu vznikala v řadě států maloplošná chráněná území. Pískovcová Teufelsmauer na úpatí Harzu ve Východním Německu je chráněna od roku 1852.

V roce 1853 byla zřízena první přírodní rezervace toho jména na světě - La Forêt de Fontainebleau - ve Francii nedaleko Paříže, také pískovcové území.

V první polovině 20. století bylo v Evropě zřízeno jen několik málo velkoplošných chráněných území: situace tomu nebyla příznivá. Mimo vysokohoří vznikl jediný „přírodní chráněný park“ - Naturschutzpark Lüneburské vřesoviště - Lüneburger Heide, domněle poslední zbytek severoněmecké „praktajiny“ (Urlandschaft). Rozvoj sítě velkoplošných chráněných území kategorie V - chráněná krajinná oblast - a také i II - národní park - nastává až v druhé polovině století.

I Lucemburské Švýcarsko je chráněno až od roku 1964, ale již jako chráněné území úředně mezinárodní: státní smlouva mezi spolkovou zemí Rheinland-Pfalz a Velkovodstvím Lucemburským spojila Lucemburské Švýcarsko se sousední německou pískovcovou oblastí v bilaterální „Südeifel-Deutsch-Luxemburgischer Naturpark“ mezinárodní kategorie V. Má mnohé podobnosti se Saskočeským Švýcarskem: mimo jiné unikátní výskyt kapradinky blánatce kentského (Hautfarn), v Sasku však již, bohužel, vyhybnulá a v Čechách nikdy řádně nepotvrzená.

V naší oblasti na přelomu století ze Saského Švýcarska přicházejí zprávy o kamenolomech narušujících labské údolí: zprva o jejich rostoucí kritice, později jejich uzavírání. Jako první chráněné přírodní území v Saském Švýcarsku je roku 1938 vyhlášena skalnatá Bastei, jako druhé roku 1940 část údolí říčky Polenz - Polenztal; obě jsou dnes jádrem západní části německého národního parku.

V Čechách bylo České Švýcarsko od 20-tých let řazeno na seznam oblastí z hlediska ochrany přírody pozoruhodných. Nicméně v předválečné ČSR tam bylo zřízeno jen několik maloplošných rezervací, navíc jen částečných a ponejvíce soukromých. Při první tzv. „prověrce chráněných území“ počátkem 60-tých let se, bohužel, odstoupilo od ochrany Soutěsek i Tisských stěn; pouze ochrana Pravčické brány byla v roce 1963 úředně přehlášena. Zrušení územní ochrany Soutěsek Kamenice nám později velmi ztěžovalo zápas o vyhlášení národního parku.

I v Saskočeském Švýcarsku je velkoplošná územní ochrana přírody záležitostí druhé poloviny 20-tého století. 13. srpna 1954 jsme spolu s mým učitelem profesorem Klikou u profesora Meusela v Halle slavili nový východoněmecký zákon na ochranu přírody: schválen byl právě toho dne. Zákon definoval i Landschaftsschutzgebiet - chráněnou krajinnou oblast - jako „krajiny či krajinné části ... zvláštního celonárodního významu nebo výjimečného rázu či krás...“ Ještě předtím vedla naše studijní cesta - organizoval ji nezapomenutelný Kurt Kretschmann - do Saského Švýcarska, kde jsme 7.-8. srpna spolu s německými kolegy posoudili a doporučili pro území v Čechách i Sasku velkoplošnou ochranu a přeshraniční spolupráci. Roku 1955 publikoval Kurt Wiedemann projekt národního parku Saské Švýcarsko. Kategorie „národ-

ní park“ však v zákoně z dnes nepochopitelných politických důvodů chyběla. Roku 1956 byla Radou kraje Dresden vyhlášena chráněná krajinná oblast Sächsische Schweiz o rozloze 36 875 ha. V obou případech posláni velkoplošného chráněného území bylo úzce spojováno s rozvojem rekreace.

Můj osobní objev Českého Švýcarska přišel na jaře roku 1951. V děčínském muzeu jsem řídil instalaci putovní výstavy „Ochrana přírody a její význam“. Uchvátilo mě okolí Hřenska a oblast jsem si vybral pro diplomovou práci. V ní jsem podal i návrh na zřízení velkoplošného chráněného území. Vztahoval se na „Děčínské stěny“ - západní část později definovaného fytogeografického podokresu 46.d) – Labské pískovce/Jetřichovické skalní město. (V té době ještě bylo České Švýcarsko názvem populárně turistickým, nikoliv platným geografickým. Z Elbsandsteingebirge jsem pro nás později vytvořil akceptované Labské pískovce.) Další ochrannářské úsilí, ale také výzkum a dokonce i turistika – o přeshraniční spolupráci už ani nemluvě – byly však v druhé polovině padesátých let paralyzovány protažením železné opony s nástrahami a zakázaným pásmem Českosaským Švýcarskem podél státní hranice.

Stavba Berlínské zdi v roce 1961 měla paradoxně i kladnou stránku: zmizela železná opona mezi ČR a NDR a byly i usnadněny přeshraniční styky. Roku 1964 jsem byl opět pozván k studijnímu pobytu v NDR. Mezinárodní exkurze do Saského Švýcarska mně byla injekcí k oživení snah o ochranu přírody v regionu. Pořadatelem exkurze byl Reimar Gilsenbach: jeho obrazová kniha se v několika vydáních stala stejně významnou publikací jako starší dílo Heinze Klemma. Navíc „Velký projekt“ - závěrečná kapitola knihy navrhovala zřídit mezinárodně spravovaný přírodní park v Labských pískovcích. Českou verzi svého „velkého“, vzhledem k době jeho vzniku však spíše „smělého“ projektu Gilsenbach napsal pro 8. číslo ročníku 1964 časopisu československé státní ochrany přírody.

Číslo jsme věnovali pískovcovým oblastem – fenoménu, v němž je ČR bez nadsázky evropskou super-velmocí. Tehdy měla 17 chráněných území tohoto typu o rozloze 20 290 ha. 12 500 ha zaujímal první velkoplošné chráněné území v ČR, „Český ráj“ z roku 1955: úředně kategorii „chráněná krajinná oblast“ potvrdil až první zákon o státní ochraně přírody 40/1956 Sb. Nejrozsáhlejší rezervací byly pískovcové Adršpašsko-teplické skály z roku 1925, 1920 dokonce navrženy na národní park.

V uvedeném čísle časopisu jsem navrhl rozsah chráněné krajinné oblasti v Labských pískovcích – zatím s otevřenou západní hranicí – ale i s vymezenou vnitřní sítí maloplošných území. Opíral jsem se i o rozšíření některých charakteristických druhů rostlin, v první řadě rojovníku bahenního (Sumpfporst). Ještě v prosinci téhož roku 1964 ministerstvo kultury ČR, ústřední orgán státní ochrany přírody, vyslalo čtyřčlennou delegaci do Drážďan k jednání o přeshraniční spolupráci v Českosaském Švýcarsku. Během něho bylo například stanoveno, že hranice připravované české chráněné krajinné oblasti budou navazovat na hranice chráněné oblasti saské. Odborníci ze Saska nám návštěvu oplátili v předjaří následujícího roku 1965.

Zvláště na přelomu 60tých a 70tých let dochází v Česku k vyhlášení řady dalších chráněných krajinných oblastí. 1972 je to konečně i CHKO Labské pískovce rozlohy 30 000 ha. Až dodneška jsou v ní pak ještě zřizována maloplošná chráněná území. (Při vyhlášení CHKO to byla pouze Pravčická brána.) O vyhlášení CHKO, včetně Labských pískovců, se významně zasloužila pracovnice tehdejšího Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze RNDr. Marie Maršáková. Spolupracovali, zejména při

zřizování prvních rezervací a přírodních výtvorů, okresní konzervátoři státní ochrany přírody Ing. Eduard Schleger, Jaroslav Holešák a Severin Jungbauer.

Přeshraniční spolupráce byla skrovná: více méně jen soukromými kontakty. Saské Švýcarsko ani nemělo - na rozdíl od české CHKO - vlastní profesionální správu. Roku 1974 mě Dr. František Charvát z Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody vyzval k spolupráci na zřízení první naučné stezky v CHKO. Nazvali jsme ji „Naučná stezka přátelství ČSSR-NDR“ v naději, že touto politickou úlitbou pomůžeme přeshraniční spolupráci. (S německou verzí pomohl Reimar Gilsenbach.) Otevření v roce 1975 však proběhlo bez účasti z NDR: Ústecký kraj prý nemohl pozvat Dresden, měl patronát s krajem Karl-Marx-Stadt (Chemnitz), kde neprojeví žádný zájem. Zato v roce 1977 na první velké konferenci k péči o krajinu v Saském Švýcarsku byli mezi 165 účastníky i oficiální zástupci státní ochrany přírody z Čech.

K desátému výročí české chráněné oblasti opět český časopis – tenkrát spojený orgán státní památkové péče a státní ochrany přírody „Památky a příroda“ - věnoval značnou část obsahu Labským pískovcům. Významný tu byl otevřeně kritický článek Ing. Zdeňka Řeháka. Autor se o ochranu území velmi zasloužil jako vedoucí jeho správy v letech 1977-1987; udržoval i přeshraniční kontakty. V ochrannářském hodnocení Labských pískovců v témže čísle jsem navrhl zonaci CHKO. Přijata nebyla, ale posloužila jako jeden z podkladů pro pozdější přípravu národního parku.

K oživení přeshraničních kontaktů dochází až koncem osmdesátých let, už jako určité předznamenání politického uvolňování a změn. To také LSG Sächsische Schweiz již vede vysoce erudovaný a energický Dr. Jürgen Stein. Nad českými návrhy povýšit Českosaské Švýcarsko do některé mezinárodní kategorie územní ochrany dochází ke společným pracovním setkáním. Mezinárodní spolupráci prospěl i 1. mezinárodní seminář „Turistika a ochrana životního prostředí“: uspořádal jej východoněmecký Kulturbund roku 1987 v Cunnersdorfu za účasti delegátů z pěti tehdy takzvaných „socialistických“ států. Do Saského Švýcarska vedla i několikadenní studijní exkurze pomaturitního studia české státní ochrany přírody na jaře 1989.

Podzim roku 1989 přinesl převratné změny i pro ochranu přírody. Tři špičkoví východoněmečtí odborníci – profesoři Succow a Knapp a Dr. Jeschke zpracovali velkorysý program velkoplošných chráněných území ve Východním Německu, který byl schválen na úplně posledním zasedání ministerské rady NDR. Program zahrnul i Saské Švýcarsko. A v schváleném národním parku dochází k nebyvalému rozvoji ochrannářského úsilí. Konečně se plně rozvíjí i přeshraniční spolupráce v Českosaském Švýcarsku, zvláště když se českým partnerem Dr. Steina stává neméně energický a kompetentní Ing. Werner Hentschel.

Tady svoji retrospektivu ukončím a předám štafetu dalším řečníkům k jejich přehledu dění v posledních dvou desetiletích. Závěrem chci poděkovat nejen vám za trpělivý poslech, ale hlavně vzdát hold těm, kdo se svojí prací podíleli na dosaženém pokroku v ochraně přírody Českosaského Švýcarska: některé jsem jmenoval, ale rozhodně to nebyli všichni – těm ostatním se omlouvám - a všem vřele děkuji.

10 let Národního parku České Švýcarsko

● Pavel Benda

Správa NP České Švýcarsko

Vážené dámy, vážení pánové,
dovolte mi v mém krátkém příspěvku drobné ohlédnutí a snad i pokus o krátkou bilanci. Národní park České Švýcarsko je tady již 10 let. Musím přiznat, že patřím mezi pamětníky, kteří si jeho nelehký porod velmi dobře pamatují. Za to, že je NP zde, vděčíme nezměrnému nasazení kolektivu pracovníků tehdejší Správy CHKO LP, ale zejména panu Ing. Miroslavu Horákovi, a manželům Hentschelovým a v Parlamentu ČR potom i RNDr. Liborovi Ambrozkovi. Dnes již s úsměvem můžeme vzpomínat na tzv. „variantu sever“ předloženou Lesy ČR, kdy byl jako NP navrhován jen úzký pruh území při státní hranici. Naštěstí vše dopadlo jinak, i když opět složitým politickým kompromisem. NP je zde 10 let a musím konstatovat, že všechny katastrofické scénáře se ukázaly jako liché. Tím nechci říci, že se vše povedlo jak má. Velkým hendikepem Správy NP a také MŽP byla slabá komunikace s přílehlými obcemi a zájmovými skupinami, které na tomto území působí. Snad zde působily i určité předsudky a možná trochu i nevráživost a zřejmě také z jejich strany strach z něčeho nového. Zejména v poslední době jsme se snažili navázat intenzivní kontakt a spolupráci s těmito subjekty a co jsme zjistili? To, že se ve svých zájmech do značné míry shodujete a můžete velmi dobře spolupracovat a vzájemně se podporovat. Snad jako příklad mohu uvést místní sdružení Českomoravské myslivecké jednoty, která byla dříve odpůrci založení NP, zatímco dnes jsou našimi nejlepšími partnery, či hasiče (zejména ze Hřenska), kteří velmi intenzivně působí na území NP – nejen při hašení požárů, ale také při záchraně lidských životů. Zřejmě klíčovou úlohu má kontakt s obcemi, resp. se starosty a obecními zastupitelstvy. Velmi se nám osvědčilo, že zaměstnanci NP žijí v obcích a v regionu přílehlým k NP a jsou styčnými důstojníky přímo v místě jejich bydliště. Místní obyvatelé se na ně mohou obracet s problémy týkajícími se NP, zaměstnanci se zapojují do dění v obcích, jsou členy místních zastupitelstev, zájmových sdruženích apod.

Naším cílem je vtáhnout tyto subjekty „přiměřeně“ do dění v NP, aby mohly mít možnost spolupracovat a ovlivnit dění v NP a převzít tak také část zodpovědnosti. Je chybou stav, kdy je NP chápán ve smyslu, tady jsme my a tady jsou oni. Nicméně je nutno si uvědomit, že ten kdo zodpovídá za NP je vždy Správa NP.

Musím říci, že při založení NP zde byla velká očekávání, a to zejména v tom ohledu, že NP se bude angažovat i při řešení problémů mimo NP. Což bohužel ve většině případů není možné, neboť naše pravomoci a možnosti jsou omezeny jen na území vlastního NP. Dalším velkým očekáváním bylo to, že se NP stane významným regionálním zaměstnavatelem, a to zejména místních obyvatel ve vztahu k činnosti v lese. To fungovalo až do roku 2006, kdy vešel v platnost zákon o zadávání veřejných zakázek a na práce v lese jsme museli vypisovat výběrová řízení, ve kterých se logicky

uplatňují velké firmy. Do té doby jsme u nás uplatňovalo až 50 místních živnostníků. Bylo pružnější, levnější, méně komplikované. Samozřejmě ti lidé měli pak zcela jiný (pozitivní) vztah k NP a dále pozitivně ovlivnili další lidi ve svém okolí. Nicméně i přes to Správa NP zaměstnává přímo 50 lidí a nepřímo další desítky. Myslím, že k tomu můžeme také připočítat zaměstnance OPS ČŠ, která vznikla díky vzniku NP a to je dalších asi 15 lidí. Další pozitivní ovlivnění zaměstnanosti díky přítomnosti NP ve službách je už velmi těžké vysledovat.

Je třeba si říci, že národní park primárně vznikl kvůli ochraně přírody a všech přírodních hodnot. Samozřejmě je s tím úzce spojena také intenzivní propagační činnost, práce s veřejností, snaha být servisní organizací pro region, propagace a podpora turistického ruchu. Díky těmto činnostem se NP stává územím velmi atraktivním a známým. To se projevilo také v tom, že na rozdíl od zbytku ČR zde nebyl zaznamenán pokles návštěvnosti v souvislosti s celosvětovou hospodářskou recesí.

Podařilo se znovuobjevit několik druhů, které byly na tomto území, ale i v ČR považovány za vyhubené. Podařilo se najít několik druhů zcela nových pro svět. Bohužel se nepodařilo zabránit vyhubení několika druhů – hnědásek chrastavcový, tetřívka obecný. Na druhou stranu se podařilo navrátit druhy, které zde byly vždy doma. Velmi známý je příklad sokola stěhovavého a lososa obecného. Pracuje se se stěvilí potoční a ve stádiu příprav a konzultací je jeřábek lesní a výhledově snad také tetřev hlušec.

Zřejmě největší objem prací v NP se logicky odehrává v oblasti péče o les. To, že výsledky naší práce a snah ocenil až naši následovníci, je logické. V rámci této činnosti se velmi intenzivně pracuje s jedlí bělokorou, na což jsem velmi hrdý, byly podchyceny unikátní místní genotypy lesních dřevin, či chcete - li genové archivy. Filozofii naší činnosti na tomto poli je, aby ti, co přijdou po nás, nemuseli věci opět napravovat, ale mohli na ně přirozeně navázat. Většina zásahů, které se v rámci péče o les odehrávají jsou „během na dlouhou vzdálenost“, kde deset let opravdu mnoho neznamena. Proto výsledky našeho úsilí ocení především až naši následovníci.

Co dál? Jak jsem již v úvodu řekl, současné hranice NP jsou výsledkem poměrně složitého kompromisu. Naším cílem je upravit hranice NP tak, aby byly jasné, logické a zahrnovaly lokality, které bezpochyby do NP patří. Chtěl bych velmi poděkovat za podporu tohoto záměru, který se nám v regionu podařilo získat. Jedná se celkem asi o 20 km². V souvislosti se změnou zákona, která je pro úpravu hranic nutností, se otevírá možnost zapracovat do ní i změnu ekonomického modelu Správy NP, tzn. změnu rozpočtové organizace na organizaci příspěvkovou. Tím bychom se mohli vrátit zpět k modelu, kdy můžeme ve větší míře zaměstnávat místní živnostníky v péči o les, se všemi výhodami, které jsem již dříve uvedl. Při této příležitosti by se mělo také ujasnit, zda spojit Správu CHKO LP a Správu NP a samozřejmě ještě celou řadu dalších věcí.

Jsem hluboce přesvědčen, že úpravy hranic NP a věci s tím související nejsou konfliktní věcí a doufáme, že se vše dobře vyvine jednak při vlastním projednávání, zejména v Parlamentu ČR, ku prospěchu Českého Švýcarska, tak jak se o to snaží kolektiv zaměstnanců Správy NP a všichni, kterým leží na srdci osud tohoto nádherného území.

Výsledky výzkumu a monitoringu v Českosaském Švýcarsku

● Handrij Härtel¹, Petr Bauer³, Pavel Benda¹, Ivana Marková¹, Jürgen Phoenix², Holm Riebe², Miloš Trýzna¹

Správa NP České Švýcarsko¹; Správa NP Saské Švýcarsko²; AOPK ČR, Správa CHKO Labské pískovce³

V Českosaském Švýcarsku se realizuje široké spektrum výzkumných a monitorovacích projektů, řešených jak samotnými správami chráněných území, tak ve spolupráci s externími institucemi. Řada z těchto projektů je řešena v úzké česko-saské spolupráci, např.: digitální model terénu pořízený laserovým skenováním reliéfu (TU Dresden); analýza historického vývoje lesa (TU Dresden ve spolupráci s Botanickým ústavem AV ČR Průhonice); hydrogeologický a biologický průzkum rašelinišť (Hydrotelm a správy NP/CHKO); dokumentace jedle bělokoré (správy NP); monitoring kůrovce (správy NP); floristické mapování (správy NP/CHKO ve spol. s dalšími subjekty); projekt zpracování vzácných a kritických druhů kapradin (Arkto-Alpiner Garten Chemnitz); ornitologický výzkum a monitoring (správy NP/CHKO); entomologický výzkum (správy NP/CHKO ve spolupráci s dalšími subjekty).

Mezi další výzkumné aktivity, které se realizují zejména na české straně území, náleží např. monitoring epifytických lišejníků (UK Praha); dlouhodobý výzkum invaze borovice vejmutovky (Botanický ústav AV ČR Průhonice); geologický a geomorfologický výzkum a monitoring (viz příspěvek Z. Vařilové), monitoring požářiště v Jetřichovicích (Správa NP, VÚKOZ Brno a další). Na české straně se rovněž realizuje rozsáhlý projekt komplexního monitoringu přírodního prostředí, hrazený z fondů EHP/Norsko, který je řešen Správou NP ve spolupráci s dalšími institucemi. Projekt zahrnuje geochemický monitoring srážkových vod, geochemický monitoring průsakových vod, geochemický monitoring povrchových vod, geochemický monitoring podzemních vod, monitoring geodynamických jevů, hydrometeorologický monitoring, monitoring ohrožených druhů rostlin a živočichů NP České Švýcarsko, monitoring biodiverzity inverzních roklí, monitoring migračních tahů spárkaté zvěře a monitoring návštěvnosti.

Literatura

viz http://www.npcs.cz/sites/default/files/user_files/FTP_NO/Plany_pece/Rozbory_kap7.pdf

Kontakt:

Ing. Handrij Härtel, Ph.D.
Správa NP České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa
h.hartel@npcs.cz

Péče o lesy v Národním parku České Švýcarsko

● Jan Drozd

Správa Národního parku České Švýcarsko

Péče o lesy v Národním parku České Švýcarsko (LHC NPČŠ 7691,73 ha) vychází z aktuálního stavu lesa a obecného dlouhodobého cíle – ponechání lesa samovolnému vývoji. Dřevinná skladba a věková struktura lesů v národním parku jsou odrazem několika setletého intenzivního ovlivňování a využívání krajiny člověkem. Většina lesních porostů na území NPČŠ byla založena jako lesy hospodářské za účelem zisku dřevní hmoty. Cílem managementu lesů je vytvoření podmínek pro ponechání lesů samovolnému vývoji. Plánem péče jsou stanoveny 2 hlavní rovnocenné směry péče o lesní ekosystémy: 1. přestavba smrkových monokultur a 2. odstranění geograficky nepůvodních dřevin. Základem pro budoucí rozsáhlé ponechávání porostů samovolnému vývoji je snížení zastoupení smrku na 30% ze současných 59% a úplné odstranění geograficky nepůvodních dřevin. Přestavba smrkových monokultur je pojata jako celoplošné snížení zastoupení smrku ve prospěch dřevin přirozené dřevinné skladby (buk, jedle, dub a pionýrských dřevin: bříza, javor, borovice). Smrkové monokultury jsou přeměňovány prostřednictvím uvolňování plodících buků a jedlí, uvolňováním přirozeného zmlazení buků a dalších dřevin přirozené dřevinné skladby, zakládání kotlíků (0,02 ha) a realizací plošných podsadeb buku a jedle. Při odstraňování geograficky nepůvodních druhů jsou nejprve odstraněni dospělí plodící jedinci a s několikaletým odstupem je odstraňován nálet. Veškeré lesnické zásahy jsou realizovány striktně s ohledem na stanoviště. Vzniklé holiny jsou zalesňovány sazenicemi stanovištně původních druhů. Vybrané plochy do velikosti 0,04 ha jsou ponechávány sukcesi. Veškerý sadební materiál používaný v NP pochází výhradně ze semen sebraných na území NPČŠ. Dlouhodobý cíl péče o lesy v NP představuje omezení antropických intervencí v lese na většině území a ponechání lesa samovolnému vývoji.

Veškerá managementová opatření vychází z Plánu péče o NP (2009 – 2016) a z LHP (2007 – 2016). Roční plány managementových opatření vypracovává oddělení plánu péče a ochrany přírody, realizací je pověřeno oddělení lesní správy. Veškerá naplánovaná opatření jsou řešena dodavatelsky jako veřejné zakázky. Výsledky výzkumu a monitoringu celé řady aspektů prováděných Správou NP jsou primárně využívány pro následné plánování. Ekologická výchova a osvěta, objasňující prováděná opatření na území NP, je realizována prostřednictvím oddělení veřejných vztahů.

Literatura:

Plán péče o NP České Švýcarsko, 2009 - 2016

Kontakt:

Ing. Jan Drozd
ČR – Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa 407 46
j.drozd@npcs.cz

Péče o lesy v Národním parku Saské Švýcarsko

● Sven Anders

Správa NP Saské Švýcarsko

Péče o lesy v NP Saské Švýcarsko vychází z dokumentu Rechtsverordnung zur Nationalparkregion (Právní nařízení k regionu NP) z 23. 10. 2003. Detailní nařízení se nalézají v Programu NP z roku 2007 a v Zásadách péče o les pro Zemské lesy v NP Saské Švýcarsko, platných od 1.1.2008.

Těžiště péče o les spočívá v probírce mladých a středně starých porostů s cílem přiblížení se přírodnímu stavu. Toto se týká zejména smrkových porostů s minimálním zastoupením listnatých druhů stromů. Při všech zásazích do lesních porostů jsou odstraňovány nepůvodní druhy dřevin, zejména borovice vejmutovky. Průměrné roční množství vymýceného dřeva činí 25.000 m³.

Na ploše minimálně 300 hektarů by se měla na složení druhového spektra dřevin v NP podílet rovněž jedle bělokorá. Z tohoto důvodu budou v příštích letech založeny ročně podsadby jedle na průměrně 10 hektarových plochách. Na tyto podsadby se budeme zaměřovat jako na klíčové oblasti, které i v NP umožňují dlouhodobou podporu jedlí bělokorych. Po zpracování dřeva zasaženého kůrovcem bude na vybraných stanovištích následovat výsadba původních dubů. V přírodní zóně B (Naturozone B) by měl být prováděn ochranný lesnický management s cílem zabránit rozšíření kůrovce. V uplynulých čtyřech letech bylo kůrovcem napadeno mezi 4.000 – 10.000 m³ dřeva. Cca 70-80 % tohoto dřeva bylo zpracováno. Zbývající množství tvoří dřevo v kůrovcových ložiscích nacházejících se v Naturozone A, kde se žádné zásahy proti kůrovci zásadně neprovádějí.

Kontakt:

Sven Anders, Referatsleiter Referat Betrieb/ Dienstleistungen
Staatsbetrieb Sachsenforst NLP-Verwaltung Sächsische Schweiz
An der Elbe 4
01814 Bad Schandau
sven.anders@smul.sachsen.de

Invaze Pinus strobus v NP České Švýcarsko

● Věra Hadincová, Jan Wild, Zuzana Münzbergová

Botanický ústav Akademie věd ČR

Nepůvodní borovice vejmutovka (*Pinus strobus*) je v ČR pěstována již od konce 18. století. Daří se jí ve skalních městech, kde i dobře zmlazuje. Problémem je, že pískovcová skalní města jsou chráněná území přírody, kam nepůvodní druh nepatří. V naší práci jsme využili data o prostředí, disperzním potenciálu a rychlosti populačního růstu vejmutovky, abychom zjistili, na jak velkém území sledované oblasti lze předpokládat její šíření a s jakou intenzitou a ukázali jsme různě intenzivní managementové scénáře zaměřené na její potlačení.

1. Data o prostředí. Využili jsme mapu lesních typů, údaje o složení lesa a potenciální přímou sluneční radiaci. Korelací těchto údajů s výskytem a hustotou náletů *P. strobus* jsme vytvořili mapu různě vhodných stanovišť. 2. Disperzní potenciál jsme zjišťovali v terénu jako záznam vzájemné pozice náletů a semenných stromů a jako teoretický disperzní model. Na základě teoretického modelu, který nejlépe odpovídal situaci v terénu, jsme vytvořili mapu zón s různou intenzitou výskytu náletů. 3. Populační růst jsme modelovali na základě maticových růstových modelů se vstupními daty o natalitě, mortalitě a rychlosti růstu vejmutovky v jednotlivých stadiích vývoje. Výsledky. Nálety semenáčů jsme našli do vzdálenosti 757,5m. Korelací mapové vrstvy vhodnosti stanovišť a mapové vrstvy o intenzitě disperse jsme předpověděli, že pokud by se vejmutovka nezačala z území odstraňovat, zůstalo by v první generaci pouze 15,6% území zcela neohroženo invazí. Na základě růstových modelů jsme ukázali, že populace vejmutovky v území má stále rostoucí trend, i když růstová rychlost populace je jen o málo větší než 1. Tyto modely nám umožnily navrhnout scénáře manipulace vývoje populace. Ukazují, že pouze intenzivní odstraňování vejmutovkových náletů s co největší účinností a vysokou frekvencí mohou vést k úspěšnému odstranění druhu z území.

Poděkování:

Děkujeme spolupracovníkům z BÚ AVČR, PĚFUK, NP ČŠ a CHKO LP za pomoc a podporu.

Kontakt:

Botanický ústav Akademie věd ČR, 25243 Průhonice
verslava.hadincova@ibot.cas.cz

Návrat lososa obecného do Saského a Českého Švýcarska

● Gert Füllner

Saský zemský úřad pro životní prostředí, zemědělství a geologii

Losos obecný (*Salmo salar*) mívával v minulosti na velkých evropských řekách výrazný hospodářský význam. Na Labi původně představoval lov lososů jeden z hlavních zdrojů příjmů z rybaření. Koncem 19. století došlo k dramatickému poklesu výnosu z lososů na horním Labi, a jeho lov kolem r. 1930 jak v Sasku tak i v Čechách zcela ustal. Poslední losos byl na Labi odchycen 1947. Poté byl losos v Labi považován za vyhynulého. Uprostřed devadesátých let bylo v řekách Saského Švýcarska započato s jeho reintrodukcí. Od r. 1998 následovalo vysazování lososího plůdku i v řekách Českého Švýcarska. Na podzim 1998 se vrátilo prvních 27 generačních ryb zpět do svých řek a v následujících letech jejich počty stále narůstaly. Míra návratnosti dosáhla již během několika let hodnot běžných za přírodních podmínek.

Reintrodukce lososa do Labe a jeho přítoků na území Saského a Českého Švýcarska dosud probíhala mimořádně úspěšně. Tento program by měl proto určitě pokračovat. Nejprve musí i nadále být jak v Sasku tak i v Čechách pokračováno v nákupu potěru, aby se stavy udržely a na úspěšných trdlišťích stabilizovaly. Aby se však losos v Labi definitivně usadil, je třeba zpřístupnit všechny původní velké oblasti pro tření lososů. Ty tvoří v Sasku povodí řek Mulde a Schwarzer Elster, v ČR pak povodí Ohře, Labe a Vltavy a možná i v Duryňsku na řece Sále.

V rámci saského programu pro zprůchodňování toků (Fließgewässer-Durchgängigkeitsprogramm) byla nejvyšší prioritou vyčleněna povodí řeky Mulde. K tomu je třeba zcela zprůchodnit pro ryby říční systém (Vereinigte) Mulde-Zwickauer Mulde-Chemnitz. Na české straně byl zprovozněn rybí přechod na zdymadle ve Střekově, pro vybudování přechodů v Lovosicích a Roudnici již jsou k dispozici projekty, stejně tak jako pro přehradu na Ohři. Přehradní stupně na Labi, které jsou plánovány v České republice, by ovšem pro projekt znamenaly vážný problém.

Evropská rámcová směrnice vodní politiky má za cíl do roku 2015 vodní toky EU uvést do dobrého ekologického stavu. Z lososa jako symbolu čistoty vod by se tedy měla stát měřitelná veličina tohoto stavu. Podle Směrnice o stanovištích EU se dostává sladkovodní formě lososa zvláštní ochrany. Za podpory těchto mezinárodních opatření, narůstajícího zájmu veřejnosti, a neutuchajícího úsilí všech, kdo se zajímají o lososa, se může stát, že *Salmo salar* v Českém a Saském Švýcarsku nebude vnímán jako senzace, nýbrž jako něco úplně běžného.

Seznam literatury:

FÜLLNER, G., M. PFEIFER, J. GEISLER & K. KOHLMANN (2003): Der Elblachs. Ergebnisse der Wiedereinbürgerung in Sachsen. Sächsische Landesanstalt für Landwirtschaft Dresden (2003), 96 S.
URYCH, M. (2002): Stand des Programms zur Wiedereinbürgerung des Atlantischen Lachses im tschechischen Einzugsgebiet der Elbe. Fischer & Angler in Sachsen 9, 5-6

Kontakt:

Dr Gert Füllner
Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie
Postfach 11 40; D-02697 Königswartha
E-Mail: gert.fuellner@smul.sachsen.de

Mezolit Českého Švýcarska

● Jiří Svoboda

Archeologický ústav AV ČR Brno, v.v.i. a Přírodovědecká fakulta MU Brno

V posledních dvou desetiletích se ukázalo, že areál Českého Švýcarska byl během staršího a středního holocénu (cca 10 000 – 5 500 let př.n.l.) intenzivně osídlen populacemi posledních lovců, rybářů a sběračů. Osídlení se strukturuje podél dvou hlavních toků, Kamenice a Křinice. Zvláštní význam měl prostor soutoku Kamenice a Jetřichovické Bělé, kam se výzkumy v posledních letech soustředily. Dva hlavní skalní převisy, Okrouhlík a Dolský mlýn, na sebe časově navazují tak, že osídlení pokrývá v podstatě celé sledované období. V obou byla prozkoumána ohniště několika typů (běžná výhřevná i komplexní, vykládaná říčními valouny), varné jamky a další zahloubení. Palebotanické a archeozoologické rozbory dokládají složení potravy původu rostlinného (lískové oříšky, ostružiny, černý bez) a živočišného původu (běžná lesní fauna), v poslední době obohacené rovněž prvním nálezem pozůstatků lososa. Na území České republiky se areál Českého Švýcarska stává ideální modelovou oblastí pro komplexní a interdisciplinární výzkum posledních loveckých populací, které tu žily těsně před nástupem zemědělství.

Poděkování :

Autor děkuje kolektivu specialistů z různých oborů přírodních věd za spolupráci a Správě Národního parku České Švýcarsko za podporu během výzkumu.

Kontakt:

Prof. PhDr. Jiří Svoboda, DrSc
Archeologický ústav AV ČR Brno, v.v.i.
691 29 Dolní Věstonice
e-mail: svoboda@iabrno.cz

Péče o památky v Národním parku České Švýcarsko

● Natalie Belisová

Správa Národního parku České Švýcarsko

Národní park České Švýcarsko proslul především svými přírodními kvalitami, nicméně se jedná o krajinu kulturní, respektive postkulturní, v níž se nachází i nemálo památek. Správa národního parku tak věnuje pozornost a péči i objektům a areálům s kulturně - historickou výpovědí.

Drobné památky v krajině

Při obnovách a rekonstrukcích poškozených či zničených památek je vždy postupováno tak, jako by se jednalo o objekty prohlášené kulturní památkou. Každému zásahu předchází důkladná archivní rešerše a vyhledávání dobových vyobrazení. V současné době je již dokončeno shromáždění všech dochovaných archivních podkladů k drobným, především sakrálním památkám; dále probíhá rešerše, mapující stavební historii větších objektů a pozůstatků po výrobních činnostech člověka v krajině (areály lesních řemesel atp.).

Část obnovených památek se vrací do obrazem zdokumentované fáze svého vývoje (např. výklenková kaple Triebfartel u České silnice, replika odcizeného kazetového kříže u chat Na Tokání). U dalších bylo nutné kombinovat popisy z archivních zpráv s výtvarnými prvky jiných, lépe zachovaných památek okolí (z tohoto důvodu probíhá pasportizace drobných památek v širším okolí kolem národního parku) – např. kříž Rosiny Pohlové Na Potokách (zničené dekorativní prvky kamenného soklu byly doplněny dle totožného ze stejné kamenické díly, stojícího v Rybništi a podobně byl vyhledán i vzor při doplňování dekorativních doplňků kovaného kříže a předloh pro malované siluety). Některé z drobných památek, které správa NP osadila v krajině, vznikly nově z popudu snahy resuscitace starých pomístních názvů – např. obrázek sv. Huberta pod Vosím vrchem (v místech zv. Hubertusbuche), obrázek Nejsv. Trojice u Doubic na Třípackovém buku (Dreipfötiges Büchel).

Péče o kulturní památku Dolský mlýn

Dolský mlýn u Kamenické Stráně byl z iniciativy Správy Národního parku České Švýcarsko prohlášen v dubnu 2007 kulturní památkou. Od roku 2004, kdy hrozilo bezprostřední zřícení objektu, zde probíhá obnova a konzervace, která je dílem hrazena prostředky správy a z velké části bezplatně formou brigád dobrovolníků. Zapojením veřejnosti do záchran oblíbeného cíle nečekaně vzrostl zájem o Dolský mlýn a pocit zodpovědnosti početné skupiny lidí, který vyústil do vzniku Občanského sdružení pro záchranu a konzervaci kulturní památky Dolský mlýn (www.dolsky-mlyn.cz).

Kontakt:

Mgr. Natalie Belisová
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa
n.belisova@npocs.cz

Řízení rizik v NP České Švýcarsko

● Zuzana Vařilová

Správa Národního parku České Švýcarsko

Národní park České Švýcarsko (NPČŠ) je pískovcovou oblastí s velmi členitým skalním reliéfem. I toto území je průběžně ohrožováno přírodními katastrofami (lesními požáry, skalním řícením, povodněmi, dlouhodobými mrazy a vichřicemi, kůrovcovými kalamitami, ad.) i antropogenně způsobenými haváriemi (např. kontaminace prostředí). Ohroženy jsou zde nejenom přírodní hodnoty území, ale rovněž turisté a místní obyvatelé. Správa NPČŠ dlouhodobě usiluje o snižování náchylnosti ke vzniku krizových situací, včetně prevence a včasného varování (k dispozici má funkční krizový plán a interní předpisy pro řešení rizikových situací), rovněž se snaží o minimalizaci dopadů havárií a katastrof. V rámci péče o turistickou infrastrukturu a návštěvníky NPČŠ byl v r. 2008 vytvořen **integrováný záchranný systém** ve spolupráci se složkami IZS Ústeckého kraje (Hasičský záchranný sbor, Zdravotní záchranná služba, Letecká záchranná služba a Policie ČR). Na celém území parku je číselnými tabulemi vyznačeno 26 záchranných bodů pro dojezd vozů IZS a 4 body pro přistání vrtulníku. Hlavním smyslem je včasná lokalizace problému v nepříjemném terénu, znalost nejrychlejších přístupových cest a efektivní koordinace všech složek v rámci prováděných záchranných akcí. Specifickou a dlouhodobě řešenou problematikou je ohrožení území NPČŠ skalním řícením. Z důvodu opakovaných katastrálních řícení skal do obydlených a lidmi využívaných oblastí i v souvislosti s havarijním stavem v obci Hřensko byl v r. 2002 zprovozněn **komplexní, k přírodě šetrný management rizik skalního řícení**. Rizikové území je podrobeno stabilnímu průzkumu skalních svahů a detailnímu inženýrsko-geologickému mapování, vybrané potenciálně nebezpečné skalní objekty jsou systematicky kontrolně sledovány (s využitím ručních i automatických systémů, včetně dálkového přenosu dat). Monitoring je v NPČŠ využíván jako prostředek včasného varování, neboť data z kontrolního sledování umožňují s předstihem identifikovat nástup závěrečné fáze přípravy skalního řícení. V odůvodněných případech lze bezprostředně ohrožující skály zajistit odborným sanačním zásahem (např. podepření, kotvení, injektáž či trvalé odstranění části skal). Sanace malého rozsahu, technicky jednoduchá zabezpečení či odstranění horninových bloků menší velikosti provádí přímo Správa NPČŠ (odd. skalní čety - od r. 2003 bylo provedeno 23 zásahů pro zabezpečení rizikových skalních masivů). Zatímco technologicky a finančně náročné akce musí realizovat externí specializované firmy (od r. 2003 subdodávkou provedeno 7 sanačních opatření). K průběžně prováděným preventivním činnostem pak náleží údržba skalních a lesních svahů, výřez a odstraňování náletu nežádoucích dřevin ve skalních stěnách, likvidace vývrátů či suchých stromů hrozících pádem. Ve skalním svahu obce Hřensko je navíc každoročně realizována etapa systematického výřezu rizikových stromů (provádí ho specializovaná firma horolezeckou technikou).

Kontakt:

Mgr. Zuzana Vařilová
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa
z.varilova@npcs.cz

Ochrana přírody a krajiny v CHKO Labské pískovce

● Petr Bauer

AOPK ČR, Správa CHKO Labské pískovce

27. červen 1972 byl dnem, kdy byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Labské pískovce. Správa ve společenském zřízení fungovala ve skromném obsazení a i přes odbornou i profesní způsobilost měla velmi omezené možnosti pouze s poradními a doporučujícími pravomocemi. V této složité době byla i přes ochranu území provedena devastující opatření na zemědělské i lesní půdě, exploatace staveb do volné krajiny byla zčásti omežována, ale vznikaly stavby, které svým vzhledem zohydily nejednu obec. Záběr pro stavební účely byl prováděn bez ohledu na výskyt ohrožených a chráněných druhů.

Správa CHKO Labské pískovce po roce 1989 výrazně personálně posílila a zformoval se zde kolektiv „nadšenců ochránců“, kteří své přesvědčení a snažení úspěšně završili vyhlášením Národního parku České Švýcarsko. Na této téměř desetileté pouti jsme prožili řadu vážných situací, ale také mnoho humorných situací a skvělých zážitků.

Spektrum činností, úspěchů a aktivit správy nelze představit v jedné prezentaci a jednou osobou. Počátky činnosti správy nebyly dostatečně zdokumentovány a jsou určitým dluhem vůči bývalým zaměstnancům. V současnosti pracovníci čelí nadměrně narůstající administrativě, tlakům na výstavbu, nárůstu nepovolených skládek, devastaci volné krajiny a přírodního prostředí. Bezohlednost a honba za majetkem a penězi vytváří ve společnosti atmosféru nepřátelskou vůči přírodnímu prostředí.

Důležité úkoly správy spočívají především v ochraně území se všemi geologickými, morfologickými a přírodními prvky, aktivní péči o zvláště chráněná území a ohrožené druhy, regulaci výstavby, usměrňování vzhledu staveb, zemědělských a lesnických činností a dalších správních úkonů. Ekologická výchova, pořádání seminářů, přednášek a práce s veřejností pevně zapustila kořeny v profesních aktivitách správy a je stále více vnímána a požadována společností.

Poděkování:

Prezentace byla věnována všem profesionálním i amatérským nadšencům, kteří se snažili o vyhlášení národního parku České Švýcarsko a kolegům, kteří aktivně pečují o krajinu a přírodu Labských pískovců a o území s rozšířenou působností. Současně je také i poděkováním za tuto péči.

Kontakt:

Ing. Petr Bauer
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, SCHKO Labské pískovce
Teplická 424/69, 405 02 Děčín
petr.bauer@nature.cz

Práce s veřejností v Národním parku České Švýcarsko

● Richard Nagel

Správa Národního parku České Švýcarsko

Správa Národního parku České Švýcarsko se práci s veřejností věnuje již od svého založení v roce 2000. S ohledem na velký zájem veřejnosti o národní park (roční návštěvnost cca na 500 tisíc návštěvníků) nabývá tato oblast na stále větším významu. Sílí potřeba srozumitelně vysvětlovat veřejnosti poslání a smysl existence národního parku, předcházet konfliktům a obhajovat prováděné managementové zásahy (zejm. v oblasti péče o lesy). Důležitou součástí práce s veřejností je také snaha vytvářet v lidech pocit sounáležitosti a zodpovědnosti za budoucnost přírodního i kulturního dědictví národního parku a budovat pozitivní image správy národního parku jako organizace zodpovědně pečující o svěřené území. Hlavním cílem pak je účinnější ochrana přírody národního parku prostřednictvím vzdělávání, osvěty a usměrňování návštěvníků národního parku.

Výše popsané cíle naplňuje správa národního parku prostřednictvím pestré škály aktivit využívajících přímé i nepřímé metody komunikace s veřejností (pořádání akcí a kampaní pro veřejnost, práce s dětmi a mládeží, publikační činnost, provozování internetových stránek www.npcs.cz, podpora činnosti informačních středisek, využívání naučných stezek v terénu, podpora průvodcovských služeb atd.).

Poděkování:

Autor děkuje partnerským organizacím podílejícím se na organizování a realizaci aktivit pro veřejnost v národním parku, zejména Správě NP Saské Švýcarsko, Správě CHKO Labské pískovce, obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko, Městu Krásná Lípa, 4.ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa, ZOO Děčín a NationalparkZentrum Bad Schandau.

Literatura:

Ročenky Správy NP České Švýcarsko 2000 – 2009.

Kontakt:

Mgr. Richard Nagel
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa
r.nagel@npcs.cz

Na cestě k mezinárodnímu parku: spolupráce center národních parků Saské Švýcarsko (Bad Schandau) a České Švýcarsko (Krásná Lípa)

● Sabine Stab, Marek Mráz

Saská zemská nadace přírody a životního prostředí,
obecně prospěšná společnost České Švýcarsko

Nejen pro přírodní území Českosaského Švýcarska platí, že politická hranice je v mnoha ohledech jen administrativní linií, jež nemůže být překážkou pro každodenní spolupráci českých i saských organizací. Výjimečnou ukázkou je kooperace „sesterských“ domů přírody, Domu Českého Švýcarska v Krásné Lípě a Centra Národního parku Saské Švýcarsko v Bad Schandau. Tyto organizace plně využívají synergie svého společného působení a oslovují návštěvníky i další cílové skupiny (zejména děti a mládež) jednotně s cílem moderně a inovativně podpořit nejen povědomí o unikátních přírodních hodnotách regionu, ale také o česko-saské vzájemnosti.

Mezi konkrétní nástroje takového působení patří:

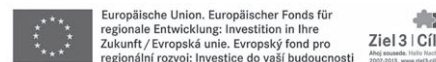
- česko-německá koncepce expozic v obou domech (včetně jazykové vybavenosti informačních pracovníků, dvojjazyčných popisků, mutací publikací apod.)
- společný grafický manuál (unikátní přeshraniční manuál užívaný subjekty působícími v ochraně přírody i rozvoji turistiky)
- společné produkty (společná vstupenka do obou center)
- akce pro veřejnost (zejména Turistický veletrh Českosaského Švýcarska a další „zrcadlové“ exkurze a eventy: pro německé účastníky do Čech a naopak)

Vyvrcholením dosavadní spolupráce je účast obou organizací v projektu TREND, jenž byl podpořen v rámci přeshraničního dotačního programu Cíl 3/Ziel 3. Spolu s dalším partnery je v tomto projektu prakticky realizována koncepce příhraniční strategie výchovy k udržitelnému rozvoji: odborné přednášky, kempy, vlastivědné výstavy i certifikaci regionálních výrobků. Cesta k mezinárodnímu parku ve smyslu jednotného informačního systému, dopravní obslužnosti a marketingu je tak zcela otevřena.

Kontakt:

Dr. Sabine Stab
Sächsische Landesstiftung Natur und Umwelt
Dresdner Str. 2b, Bad Schandau
sabine.stab@lanu.smul.sachsen.de

Mgr. Marek Mráz
České Švýcarsko, o. p. s.
Křínické nám. 10, Krásná Lípa
marek.mraz@ceskesvycarsko.cz

Internationale Fachveranstaltung

18. – 19. März 2010

Tetschen

Sächsisch-Böhmische Schweiz:

Vier Schutzgebiete – eine Landschaft

Mit finanzieller Unterstützung von:

Firma 2H-Heran
Česko-německý fond budoucnosti
ČEZ a.s.

Weitere Partner:

Zámek Děčín
Canon CZ. s.r.o.
Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko

Die Schirmherrschaft über der Fachveranstaltung übernahmen das Umweltministerium der Tschechischen Republik und Dipl.-Ing. Vladislav Raška, Oberbürgermeister der Stadt Děčín.

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Inhalt

● Gebietsschutz der Sächsisch-Böhmischen Schweiz in der historischen Retrospektive oder Drei Entdeckungen der Sächsisch-Böhmischen Schweiz Jan Čeřovský	30
● 10 Jahre NLP Böhmisches Schweiz Pavel Benda	35
● Die Forschungsergebnisse in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz Handrij Härtel, Petr Bauer, Pavel Benda, Ivana Marková, Jürgen Phoenix, Holm Riebe, Miloš Trýzna	38
● Waldpflege im NLP Böhmisches Schweiz Jan Drozd	39
● Waldpflege im NLP Sächsische Schweiz Sven Anders	40
● Invasion von Pinus strobus im Nationalpark Böhmisches Schweiz Věra Hadincová, Jan Wild, Zuzana Münzbergová	41
● Die Rückkehr des Atlantischen Lachses in die Sächsische und Böhmisches Schweiz Gert Füllner	42
● Mesolith der Böhmisches Schweiz Jiří Svoboda	44
● Die Denkmalpflege im NLP Böhmisches Schweiz Natalie Belisová	45
● Das Lenken der Risiken im NLP Böhmisches Schweiz Zuzana Vařilová	47
● Der Natur- und Landschaftsschutz im LSG Elbsandsteingebirge Petr Bauer	48
● Die Öffentlichkeitsarbeit im Nationalpark Böhmisches Schweiz Richard Nagel	49
● Auf dem Weg zum Internationalpark: Die Zusammenarbeit der Nationalparkzentren Sächsische Schweiz (Bad Schandau) und Böhmisches Schweiz (Krásná Lípa) Sabine Stab, Marek Mráz	50
● Fotos	53

Hinweis: Die Beiträge sind nicht redigiert und wurden keiner Sprachkorrektur unterzogen. Präsentationen zu den Beiträgen sind im Internet unter www.npcs.cz vorhanden.

Gebietsschutz der Sächsisch-Böhmischen Schweiz in der historischen Retrospektive oder Drei Entdeckungen der Sächsisch-Böhmischen Schweiz

● Jan Čeřovský

Ich danke den Konferenzveranstaltern, dass ich als Augenzeuge eingeladen wurde. Falls Sie eine ausführliche historische Abhandlung erwarten, muss ich Sie leider enttäuschen. In der kurzen Zeit versuche ich die Trends auch im breiteren Zusammenhang zu schildern, und sie mit persönlichen Erinnerungen zu ergänzen.

In der Geschichte wurde unsere Schweiz dreimal entdeckt.

Der größere Teil der Sächsisch-Böhmischen Schweiz liegt in Sachsen und alle ersten Entdeckungen wurden dort getan. In Böhmen folgten die Entdeckungen erst mit einer Verspätung nach. Über die erste Entdeckung, die an der Wende des 18. und des 19. Jhds. dieses bisher unbenanntes Gebiet „Sächsische Schweiz“ nannte, vom Einfluss des Romantismus, Maler und Besucher aus der Schweiz muss man hier unter den Eingeweihten nicht reden.

Diese Entdeckung war wichtig besonders für die Besucher, deren Strom langsam aber sicher stärker wurde. Es entwickelten sich auch Einrichtungen und Dienstleistungen des Fremdenverkehrs. Die Bezeichnung Sächsische Schweiz verbreitete sich auch nach Böhmen, die Konzeption des Namens „Böhmische Schweiz“ datiert man meistens zum J.1835.

Die Benennung „Schweiz“ tauchte aber auch noch woanders in Europa auf. Im deutschsprachigen Raum wurden so Landschaften mit besonderen Naturschönheiten benannt.

Es ging um folgende Sandsteingebiete:

in Böhmen – „Daubauer Schweiz“,

in Luxemburg–„Die kleine Luxemburger Schweiz“,

in Lettland „Lettische (Livländische)Schweiz“

Es waren aber nicht nur Sandsteingebiete: „Fränkische Schweiz“ ist ein Kalksteingebiet (Dolomit).

Liebliche norddeutsche Seelandschaften wurden auch als „Schweiz“ bezeichnet: Holsteiner, Mecklenburger oder Brandenburger Mark (Märkische Schweiz).

In Mähren trug diese Bezeichnung auch das merkwürdige Gebiet nördlich von Brünn: erst später wurde Mährische Schweiz durch den Namen „Mährischer Karst“ ersetzt. Alle Gebiete sind heute Großschutzgebiete verschiedener Kategorien, auch wenn nicht immer mit dem offiziellen Namen „Schweiz“.

Die zweite Entdeckung der Sächsisch-Böhmischen Schweiz kam nach dem zweiten Weltkrieg. Sie wurde durch niedliches Bildbuch von Heinz Klemm vermittelt: nach erster Auflage im J.1953 folgte eine Reihe weiterer Auflagen. In der DDR, die besonders nach dem Krieg ganz vom Hochgebirge isoliert war, wurde die Sächsische Schweiz eins der beliebtesten Erholungsgebieten. Im böhmi-

schen Grenzland, dem „verwilderten Land“, welches durch die Vertreibung der deutschsprachigen Bewohner stark betroffen wurde, entdeckten die Tschechen dieses Gebiet erst nach und nach. Die Wochenendhäuser brachten hier eine neue Form der Erholung.

Relativ spät kam die dritte Entdeckung: Entdeckung der Sächsisch-Böhmischen Schweiz für den Naturschutz. Sie kulminiert mit der Erklärung des LSGs Sächsische Schweiz 1956 und erst 15 Jahre später-1972- mit der Erklärung des LSGs Elbsandsteingebirge (beide internationale Kategorie V) und letztendlich mit der Erklärung der Nationalparke 1990/1991 und 2000-inter.Kategorie II. So entstand um Jahrtausendwende ein bilaterales Schutzgebiet von europäischer, wenn nicht auch Weltbedeutung. Sehen wir uns die wichtigsten Augenblicke an:

Sehen wir uns die Entwicklung der europäischen Schutzgebiete an. Von den ersten, privaten, entstanden in vielen Staaten nach und nach kleinflächige Schutzgebiete. Teufelsmauer (Sandstein) am Fuße von Harz in Ostdeutschland wird seit 1852 geschützt. Das Naturreservat La Forêt de Fontainebleau als erstes Schutzgebiet mit der Bezeichnung Naturreservat, wurde 1853 in Frankreich unweit von Paris erklärt. Es handelt sich auch um Sandsteingebiet.

In der ersten Hälfte des 20.Jhds. wurden in Europa nur wenige Großschutzgebiete erklärt, denn die Situation war nicht günstig. Außerhalb des Hochgebirges entstand nur ein einziger Naturschutzpark: Lüneburger Heide, vermutliche Reste der norddeutschen Urlandschaft. Eine Entwicklung der Großschutzgebiete Kategorie V (LSG), aber auch II (Nationalpark) folgt erst in der II. Hälfte des 20.Jhds.

Auch die Luxemburger Schweiz steht erst seit 1964 unterm Naturschutz, aber schon als offiziell internationales Schutzgebiet: der Staatsvertrag zwischen dem Bundesland Rheinland-Pfalz und dem Großherzogtum Luxemburg vereinigte die Luxemburger Schweiz mit dem benachbarten deutschen Sandsteingebiet in ein bilaterales „Südeifel-Deutsch-Luxemburgischer Naturpark“, und zwar in der internationalen Kategorie V. Das Gebiet zeigt viele Ähnlichkeiten mit der Sächsisch-Böhmischen Schweiz. Unter anderem auch im Vorkommen von Hautfarn. Diese Art ist in Sachsen aber inzwischen ausgestorben, in Böhmen wurde sie nie ordentlich nachgewiesen.

Um die Jahrhundertwende kamen zu uns Nachrichten aus der Sächsischen Schweiz, und zwar über die Steinbrüche, die das Elbtal verunstalteten. Am Anfang informierte man über ihre Kritik, später über die Stilllegung der Steinbrüche. Als erstes Naturschutzgebiet in der Sächsischen Schweiz wurde schon 1938 die felsige Bastei erklärt, danach folgte das Polenztal. Beide diese Gebiete bilden das Kerngebiet des westlichen Teils des heutigen Nationalparks.

In Böhmen kam die Böhmische Schweiz in den zwanziger Jahren auf die Liste der Gebiete, die aus dem Sichtpunkt des Naturschutzes merkwürdig waren. In der Zeit vor dem Krieg wurden nur wenige kleinflächige Schutzgebiete erklärt, es handelte sich um Gebietsteile, meistens private Flächen. Während der ersten Überprüfung der Schutzgebiete anfangs der 60-Jahre trat man leider von dem Schutz der Tyssaer Wände und der Kamnitz-Klamm ab. Nur das Prebischtor wurde umgemeldet. Die Absenz eines Naturschutzes in der Kamnitzklamm komplizierte später den Kampf um den Nationalpark.

Auch in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz wurden die Großschutzgebiete erst in der zweiten Hälfte des XX. Jhds. wieder aktuell. Am 13.8.1954 feierten wir mit meinem Lehrer Herrn Prof. Klika in Halle bei Prof. Meusel das neue Naturschutzgesetz in der damaligen DDR. Es war gerade an diesem Tag beschlossen. Im Gesetz wurde auch das Landschaftsschutzgebiet als „eine Landschaft oder ihr Teil von einer nationaler Bedeutung, besonderes Gepräges oder besonderer Schönheit...“

Noch kurz bevor führte unsere Studienreise (sie wurde vom unvergesslichen Kurt Kretschmann organisiert) in die Sächsische Schweiz, wo wir den 7.-8.8. gemeinsam mit unseren deutschen Kollegen für die Gebiete in Sachsen und Böhmen einen großflächigen Naturschutz und grenzüberschreitende Zusammenarbeit empfahlen. 1955 publizierte Kurt Wiedemann das Nationalparkprojekt Sächsische Schweiz. Aus den heute schon kaum verstehbaren politischen Gründen fehlte in dem Gesetz die Kategorie des Nationalparks. 1956 wurde vom Kreisrat Dresden das LSG Sächsische Schweiz auf einer Fläche von 36 875 ha erklärt. In beiden Fällen wurde jedoch die Aufgabe des Schutzgebietes eng mit der Erholung verbunden.

Meine Entdeckung der Böhmisches Schweiz kam im Frühling 1951. Im Museum in Děčín installierte ich die Wanderausstellung „Naturschutz und seine Bedeutung“. Dabei hat mich die Umgebung von Hřensko so erfasst, dass ich mir das Gebiet für meine Diplomarbeit erwählte. In der Arbeit entwarf ich Gründung eines Großschutzgebietes. Das Gebiet bezog sich auf: Děčíner (Tetschner)Wände – den westlichen Teil des später definierten fytogeographischen Unterbezirks 46.d) - Elbsandsteingebirge/ Dittersbacher Felsen (in jener Zeit war die Böhmisches Schweiz keine offiziell geltende geographische sondern nur eine populär-touristische Bezeichnung. Aus Elbsandsteingebirge schuf ich dann für uns akzeptierte Labské pískovce.) Weitere Bemühungen im Naturschutz, aber auch Forschungen und sogar die Rekreation und Erholung - ganz zu schweigen von einer grenzüberschreitenden Zusammenarbeit- wurden in der zweiten Hälfte der 50er Jahre vom eisernen Vorhang und dem verbotenen Landstreifen durch die Sächsisch-Böhmische Schweiz entlang der Staatsgrenze ganz paralytisiert.

Der Bau der Berliner Mauer im J.1961 brachte paradoxerweise auch etwas positives: der eiserne Vorhang zwischen der DDR und der CR verschwand und auch für die grenzüberschreitenden Aktivitäten ist die Lage besser geworden. 1964 wurde ich zum Studienaufenthalt in die DDR eingeladen. Die internationale Exkursion in die Sächsische Schweiz sollte die Bemühungen um den Naturschutz in der Region wieder beleben. Der Exkursionsveranstalter war Reimar Gilsenbach: sein Bildbuch wurde in mehreren Auflagen genauso berühmt wie das ältere Werk von H.Klemm. Und noch mehr: im Abschlusskapitel wurde ein international verwalteter Naturpark im Elbsandsteingebirge entworfen. Die Tschechische Version seines „großen“ in Hinsicht auf die Zeit eher „kühnen“ Projektes wurde im Zeitschrift des Tschechoslowakischen Naturschutzes (Nr 8, Jahrgang 1964) veröffentlicht.

Die Nummer wurde den Sandsteingebieten gewidmet - einem Phänomen, wo die Tschechische Republik ohne Übertreiben eine Supermacht ist. Schon damals hatten wir 17 Schutzgebiete von diesem Typs auf einer Fläche von 20 290 ha. Davon 12 500 ha bildete erstes Großschutzgebiet in der CR: Český Ráj/ Böhmisches Paradies (1955). Die Kategorie „Landschaftsschutzgebiet“ wurde auf der legislativen Ebene erst durch das erste Naturschutzgesetz 40/1956 Sb bestätigt. Das umfangreichste Schutzgebiet bildeten die Adersbach-Weckelsdorfer Felsen aus dem J.1925, im J.1920 sogar für Nationalpark vorgeschlagen.

In der erwähnten Zeitschrift entwarf ich die räumliche Ausdehnung des LSGs Elbsandsteingebirge (die westliche Grenze blieb offen) mit definiertem inneren Netz von kleinflächigen Schutzgebieten. Ich stützte mich dabei auf das Vorkommen von bestimmten charakteristischen Pflanzenarten, vor allem vom Sumpf-Porst. Noch im Dezember 1964 wurde vom Kulturministerium, damals zuständigem Ministerium für Naturschutz, eine Delegation nach Dresden gesandt um dort über die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz zu tagen. Dabei wurde z.B. festgelegt, dass sich die Grenzen des vorbereiteten Landschaftsschutzgebietes an die Grenzen des bestehenden sächsischen LSGs anschließen. Fachleute aus Sachsen besuchten uns im Frühling des kommenden Jahres.

Um die Wende der 60er und 70er Jahre wurde in der ČR eine Reihe von LSGs erklärt. Im J.1972 endlich auch LSG Elbsandsteingebirge auf einer Fläche von 30 000 ha. Bis heute werden im LSG kleinflächige Schutzgebiete errichtet. (Nach der LSG-Erklärung war das nur das Prebischtor). Für die Erklärung des LSGs verdiente sich besonders Frau RNDr.Marie Maršáková, die damals bei dem Staatsinstitut für Denkmalpflege und Naturschutz in Prag tätig war. Wichtige Mitarbeit besonders bei der Errichtung der ersten Reservationen leisteten Konservatoren Ing. Eduard Schleger, Jaroslav Holešák a Severin Jungbauer.

Die grenzüberschreitende Zusammenarbeit war bescheiden: es ging mehr oder weniger um private Kontakte. Sächsische Schweiz hatte, im Unterschied zur Böhmisches Schweiz, keine eigene professionelle Verwaltung. Im J.1974 wurde ich von Dr.František Charvát aus dem Kreiszentrum für Denkmalpflege und Naturschutz zur Mitarbeit an der Errichtung des ersten Lehrpfades im LSG berufen. Wir nannten ihn „Lehrpfad der CSSR-DDR-Freundschaft“ in der Hoffnung, dass wir dadurch der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit helfen. (Mit der deutschen Version half uns Reimar Gilsenbach). Die Eröffnung im J.1975 geschah ohne die Teilnahme aus der DDR: die Kreisstadt Ústí n.Labem durfte angeblich Dresden nicht einladen, denn die offizielle Partnerschaft (sog. Patronat) war mit Karl-Marx-Stadt, wo es aber keine Interesse gab. Im J.1977 auf der ersten großen Konferenz zur Landschaftspflege in der Sächsischen Schweiz nahmen unter den 165 Teilnehmern auch offizielle Vertreter des staatlichen Naturschutzes aus Böhmen teil.

Zum 10. Jubiläum des tschechischen Schutzgebietes widmete die Zeitschrift „Denkmäler und die Natur“ einen größeren Teil ihres Inhaltes dem Elbsandsteingebirge.(damals waren Denkmalpflege und Naturschutz unter einem Dach). Eine große Bedeutung hatte kritischer Artikel von Ing.Zdeněk Řehák. Der Autor hatte große Verdienste für den Landschaftsschutz, in den Jahren 1977-1987 arbeitete als LSG-Leiter und pflegte die grenzüberschreitenden Kontakte. In der naturschutzfachlichen Bewertung des Elbsandsteingebirges in derselben Zeitschriftennummer schlug ich die LSG-Zonierung vor. Sie wurde nicht angenommen, aber diente als eine der Unterlagen für die spätere Vorbereitung des Nationalparks.

Eine Belebung der grenzüberschreitenden Kontakte kommt dann erst Ende der 80er Jahre infolge der politischen Entspannung und Änderungen. In der Zeit wird das LSG Sächsische Schweiz vom höchst sachkundigen und energischen Dr.Jürgen Stein geleitet. Zu den tschechischen Vorschlägen das Gebiet in eine der internationalen Naturschutzkategorien zu erhöhen fanden gemeinsame

Arbeitsbegegnungen statt. Das 1. internationale Seminar „Tourismus und der Umweltschutz“ (veranstaltet vom Kulturbund im J.1987 in Cunnersdorf) unter der Teilnahme der Delegaten aus fünf damals sozialistischen Staaten hat auch einen Beitrag zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit geleistet.

Der Herbst 1989 brachte Veränderungen auch im Naturschutz. Drei Spezialisten Prof.Succow, Prof. Knapp und Dr.Jeschke erarbeiteten ein großzügiges Programm der Großschutzgebiete im Ostdeutschland, das während der ganz letzten Tagung des Ministerrates der DDR zugelassen wurde. In das Programm wurde auch die Sächsische Schweiz einbezogen. Im Nationalpark können sich dann nicht nur die Naturschutzaktivitäten sondern auch die grenzüberschreitende Zusammenarbeit wohl entwickeln, besonders dann, als der tschechische Partner von Dr.Stein der nicht weniger energischer und kompetenter Herr Ing.Werner Hentschel wurde.

Hiermit möchte ich meine Retrospektive beenden und werde das Wort weiteren Rednern übergeben, die uns über die Geschehnisse in den letzten 20 Jahren informieren. Ich danke Ihnen für das geduldige Zuhören und allen die mit ihrer Arbeit an den Fortschritten im Naturschutz in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz teilnahmen. Einige davon habe ich genannt, bei den, die ich nicht nannte möchte ich mich entschuldigen. Und allen noch mal einen riesigen Dank.

10 Jahre NLP Böhmisches Schweiz

● Pavel Benda

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz

Sehr geehrte Damen und Herren,
erlauben Sie mir bitte in meinem Beitrag ein kurzes Zurückschauen und vielleicht auch einen Versuch um eine kurze Bilanz zu machen. Den Nationalpark Böhmisches Schweiz haben wir hier schon seit zehn Jahren. Ich muss zugestehen, dass ich unter die Augenzeuge gehöre, die sich an die schwere Geburt des Nationalparks gut erinnern. Dass wir hier den Nationalpark haben, dafür sind wir den Mitarbeitern der damaligen LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge, vor allem Herrn Ing. Miroslav Horák, Hana und Werner Hentschel, und im Parlament der Tschechischen Republik Herrn RNDr.Libor Ambrozek sehr dankbar. Heute können wir uns mit Lächeln an die sog. „Variante Nord“, die vom Staatsbetrieb LČR (Wälder der ČR) vorgelegt wurde, wo man zum NLP bloß einen engen Gebietsstreifen an der Staatsgrenze vorschlug. Zum Glück hatte alles einen anderen Verlauf, auch wenn es durch komplizierte politische Kompromisse erreicht wurde. Den Nationalpark gibt es hier seit zehn Jahren und es hat sich kein Katastrophenszenario bestätigt. Damit möchte ich nicht sagen, dass alles nach unseren Vorstellungen verlief. Als großes Handicap erwies sich die nicht genügende Kommunikation mit den Nationalparkgemeinden und den Interessengruppen, die auf diesem Gebiet tätig sind. Vielleicht waren auch bestimmte Vorurteile im Spiel, vielleicht auch ein bisschen Anfeindung, aber auch gewisse Angst vor etwas, was neu war. Besonders in der letzten Zeit versuchten wir diese Kontakte und Mitarbeit zu verstärken, wobei festgestellt wurde, dass unsere Interessen meistens übereinstimmen, was die Zusammenarbeit und gemeinsame Unterstützung ermöglicht. Als Beispiel möchte ich hier den Jagdverein Českomoravská myslivecká jednota nennen, welcher stark gegen die Gründung des NLPs auftrat, und heute unter unsere besten Partner gehört, oder Feuerwehr (besonders in Hřensko), die sehr intensiv auf dem Gebiet des Nationalparks tätig ist, und zwar nicht nur beim Feuerlöschen, sondern auch bei den Rettungen von Menschenleben. Die Schlüsselrolle spielen hier die Kontakte mit den Gemeinden, bzw. den Bürgermeistern und Vertretungen. Es hat sich als günstig erwiesen, dass die NLP-Mitarbeiter in den NLP-Gemeinden wohnen und direkte Kontakte mit den Bewohnern vermitteln. Sie sollen für die Bewohner die Ansprechpartner darstellen, und zwar für alles, was mit dem Nationalpark zusammenhängt. Es geht auch darum, dass die NLP-Mitarbeiter im Gemeindeleben aktiv wirken, dass sie in den Gemeindevertretungen und den Vereinen usw. tätig sind.

Unser Ziel ist diese Subjekte angemessen im NLP-Geschehen so zu engagieren, dass sie die Möglichkeit der Entscheidungen haben, womit sie die Tätigkeit im NLP beeinflussen und einen Teil der Verantwortung übernehmen können. Es ist nicht richtig, wenn man den Nationalpark im Sinne: wir sind hier und sie sind dort, versteht. Aber wir müssen uns dessen bewusst sein, dass derjenige, der

für den Nationalpark verantwortlich ist, wird immer die NLP-Verwaltung sein. Und wir werden uns nicht nur jetzt verantworten, sondern insbesondere denen, die nach uns kommen.

Ich muss sagen, dass es hier bei der Gründung des Nationalparks große Erwartungen gab, und zwar im Sinne, dass sich die Nationalparkverwaltung auch außerhalb des NLP-Gebiets engagieren wird. Das ist aber leider meistens nicht möglich, denn unsere Kompetenzen und Möglichkeiten nur auf dem eigenen Gebiet des NLPs begrenzt sind. Man erwartete auch, dass der Nationalpark ein wichtiger Arbeitsgeber in der Region wird. Dies betraf besonders hiesige Bewohner und Arbeitstätigkeiten im Wald. Das galt jedoch nur bis 2006, wo das neue Gesetz über die öffentliche Aufträge in Kraft trat, und für die Waldarbeiten mussten Konkurse ausgeschrieben werden, wozu sich logischerweise nur große Firmen anmelden. Bis damals fanden bei uns Arbeit auch 50 Gewerbetreibende. Es war flexibler, billiger, weniger kompliziert. Und natürlich hatten diese Leute eine positive Beziehung zum Nationalpark und beeinflussten im positiven Sinne weitere Menschen in ihrer Umgebung. Trotzdem werden direkt bei der NLP-Verwaltung 50 Personen angestellt und indirekt weitere zig Personen. Ich glaube, dass man dazu auch die Angestellten der Gemeinnützigen Gesellschaft Böhmisches Schweiz rechnen darf, denn diese Gesellschaft entstand auch dank dem Nationalpark, und das sind weitere 15 Personen. Weitere positive Einflüsse des Nationalparks auf dem Feld der Beschäftigung kann man nur schwer beweisen.

Es muss gesagt werden, dass der Nationalpark primär für die Zwecke des Natur- und Naturwertschutzes entstand. Natürlich ist damit auch intensive Tätigkeit in der Propagierung und der Öffentlichkeitsarbeit verbunden. Die Verwaltung möchte als eine Serviceorganisation für die Region arbeiten und den Tourismusverkehr unterstützen. Dank diesen Tätigkeiten wird das Gebiet sehr attraktiv und bekannt. Das zeigte sich z.B. darin, dass hier, im Unterschied zu anderen Gebieten der Tschechischen Republik, die Besucheranzahl nicht sinkt.

Es gelang uns Arten wiederentdecken, die man nicht nur hier, sondern in ganz Tschechien für ausgestorben hielt. Man entdeckte hier für die Welt einige ganz neue Arten. Leider gelang es nicht die Ausrottung vom Goldenen Scheckenfalter und vom Birkhuhn zu verhindern. Auf der anderen Seite gelang uns die Reintroduktion von heimischen Tierarten. Sehr bekannt sind die Beispiele des Wanderfalken und des Lachses. Wir arbeiten auch mit den Elritzen und im Stadium der Vorbereitung und Konsultationen ist auch das Haselhuhn und vielleicht auch das Auerhuhn.

Die meiste Arbeit im NLP spielt sich logischerweise im Bereich der Waldpflege ab. Es ist verständlich, dass die Ergebnisse unserer Arbeit erst unsere Nachkommen bewerten. Im Rahmen dieser Pflege arbeitet man intensiv mit der Weißtanne, worauf ich sehr stolz bin. Es wurden einzigartige Waldbaum-Genotypen erfasst, oder wenn man will: Gen-Archive. Unsere Tätigkeiten auf diesem Arbeitsfeld sollten der Philosophie entsprechen, dass diejenigen, die nach uns kommen, kontinuierlich weiterarbeiten können ohne dass sie wieder etwas nach uns korrigieren müssen. Die meisten Eingriffe, die sich hier im Rahmen der Waldpflege abspielen, stellen eigentlich einen Langlauf dar. Ein Zeitraum von 10 Jahren bedeutet nicht viel. Deswegen können die Ergebnisse unserer Arbeit erst unsere Nachkommen bewerten.

Was weiter? Wie ich schon am Anfang gesagt habe, unsere heutigen NLP-Grenzen bilden Ergebnis eines komplizierten Kompromisses. Unser Ziel ist diese Grenzen so zu modifizieren, dass sie klar und logisch sind und dass sie auch die Lokalitäten umfassen, die zweifellos in den Nationalpark gehören. Ich möchte hier einen Dank aussprechen, für die Unterstützung, welche dieses Vorhaben in der Region bekam. Es handelt sich um eine Fläche von ca. 20 km².

Mit der Änderung des entsprechenden Gesetzes, welche für die Modifizierung der NLP-Grenzen notwendig ist, könnte auch das ökonomische Modell geändert werden, d.h. Umbau der Haushaltsorganisation in die Beitragsorganisation. Dadurch könnte man zurück in die Lage kommen, wo auch die hiesigen Gewerbetreibenden angestellt werden können, und zwar mit allen den Vorteilen, die ich schon genannt habe. Bei dieser Gelegenheit sollte man auch klar machen, ob man beide Verwaltungen (LSG- und NLP-Verwaltung) in eine einzige Verwaltung vereinigt oder nicht und natürlich noch eine ganze Reihe von Themen.

Ich bin tief überzeugt, dass die Änderung des Grenzenverlaufs und alles was damit zusammenhängt keinen Konflikt darstellt, und wir hoffen, dass sich alles beim Verhandeln und besonders dann im Parlament der Tschechischen Rep. zu Gunsten der Böhmisches Schweiz entwickelt, wofür sich die NLP-Mitarbeiter und alle, denen das Glück dieses wunderschönen Gebietes am Herzen liegt, bemühen.

Die Forschungsergebnisse in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz

● Handrij Härtel¹, Petr Bauer³, Pavel Benda¹, Ivana Marková¹, Jürgen Phoenix², Holm Riebe², Miloš Trýzna¹

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz¹; Nationalparkverwaltung Sächsische Schweiz²; AOPK ČR, LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge³

In der Sächsisch-Böhmischen Schweiz wird ein breites Spektrum von Monitoring- und Forschungsprojekten durchgeführt, die sowohl von den Schutzverwaltungen allein, als auch in der Zusammenarbeit mit externen Institutionen gelöst werden. Eine Reihe von diesen Projekten wird in einer sehr engen sächsisch-tschechischen Zusammenarbeit gelöst, z.B. Erarbeitung des digitalen Landschaftsmodells nach den Daten eines Laser-Scannings der Landschaftsreliefs (TU Dresden), Analyse der historischen Waldentwicklung (TU Dresden + Botanisches Institut AW in Průhonice), hydrogeologische und biologische Untersuchung der Moore (Hydroteln und die NLP und LSG Verwaltungen), Dokumentation der Weißtanne (NLP-Verwaltungen), Monitoring des Borkenkäfers (NLP-Verwaltungen), floristische Kartierung (NLP und LSG Verwaltungen in der Zusammenarbeit mit weiteren Subjekten), Projekt der Bearbeitung von seltenen und kritisch bedrohten Farnarten (Arko-Alpiner Garten Chemnitz), ornithologische Forschung und Monitoring (NLP und LSG Verwaltungen), entomologische Forschung (NLP und LSG Verwaltungen in der Zusammenarbeit mit weiteren Subjekten) Unter weitere Forschungsaktivitäten, die vorwiegend auf der böhmischen Seite durchgeführt werden, gehören z.B.: Monitoring der epifitischen Flechten (Karlsuniversität Prag), langjährige.

Untersuchung der Invasion von der Weymouthskiefer (Botanisches Institut Průhonice), geologische und geomorphologische Untersuchung (siehe Beitrag von Z.Vařilová), Monitoring der Brandstätte in Dittersbach (NLP Verwaltung, VÚKOZ Brno und andere). Auf der böhmischen Seite wird ein umfangreiches Projekt realisiert, und zwar komplexes Monitoring des Naturraums, deren Kosten von EHP-Fonds (Norwegen) getragen werden, und von der NLP Verwaltung und weiteren Institutionen gelöst wird. Dieses Projekt erfasst: Geochemisches Monitoring der Niederschläge, Geochemisches Monitoring des Sickerwassers, Geochemisches Monitoring des Oberwassers, Geochemisches Monitoring des Grundwassers, Monitoring der geodynamischen Phänomene, Hydrometeorologisches Monitoring, Monitoring der bedrohten Tier- und Pflanzenarten im NLP Böhmisches Schweiz, Monitoring der Biodiversität des Inversionsschluchten, Monitoring der Migration des Schalenwilds, Besuchermonitoring.

Kontakt:

Ing. Handrij Härtel, Ph.D.
Správa NP České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa
h.hartel@npcs.cz

Waldpflege im NLP Böhmisches Schweiz

● Jan Drozd

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz

Die Waldpflege im Nationalpark Böhmisches Schweiz (7 691,73 ha) regelt man nach dem aktuellen Stand des Waldes und dem allgemeinen langfristigen Ziel - den Wald den natürlichen Prozessen ganz zu überlassen. In der Baum- und Alterstruktur der NLP-Wälder spiegeln sich mehrere Jahrhunderte der intensiven menschlichen Beeinflussung und Ausnutzung der Landschaft. Die meisten Waldbestände gründete man als Wirtschaftswälder mit dem Zweck der Holzgewinnung. Unser Ziel ist solche Bedingungen zu schaffen, dass man die Wälder der selbständigen Entwicklung überlassen kann. Im Pflegeplan sind zwei gleichwertige Pflegerichtungen festgelegt:

1. Umbau der Fichtenmonokulturen, 2. Beseitigung der gebietsfremden Arten.

Als Grundlage für die künftige natürliche Waldentwicklung ist die Reduktion der Fichte von den heutigen 59% auf 30% und vollständige Beseitigung von gebietsfremden Arten. Der Umbau von Fichtenmonokulturen bedeutet eine ganzflächige Vertretungsreduzierung von Fichten zu Gunsten der natürlichen Waldbaumzusammensetzung (Buche, Tanne, und der Pionierbaumarten wie Birke, Ahorn, Kiefer). Den Umbau von Fichtenmonokulturen erzielt man durch Lockerung von Buchen und Tannen, Lockerung der natürlichen Verjüngung von Buchen und anderen Baumarten der natürlichen Baumartzusammensetzung. Es werden Kessel (0,02 ha) gegründet und Flächenvoranbauern der Buche und Tanne angelegt.

Bei der Beseitigung der gebietsfremden Arten werden vor allem die Mutterbäume entfernt, im Abstand von einigen Jahren dann auch die Verjüngung. Alle Eingriffe realisiert man streng mit der Rücksicht auf den Standort. Die entstandenen Lichtungen werden mit den heimischen Baumarten mit der Rücksicht auf den Standort bewaldet. Ausgewählte Flächen bis 0,4 ha werden der Sukzession überlassen. Das gesamte Pflanzmaterial stammt aus den Samen, die auf dem NLP-Gebiet gesammelt wurden. Das langfristige Ziel der Waldpflege im NLP ist Einschränkung der menschlichen Eingriffe auf der meisten Fläche und das Überlassen des Waldes der spontanen natürlichen Entwicklung.

Alle Managementmaßnahmen basieren auf dem Pflegeplan (2009-2016) und dem Waldwirtschaftsplan (2007-2016). Die Jahrespläne der Managementmaßnahmen werden von der Abteilung für den Pflegeplan und Naturschutz erarbeitet, die Durchführung ist dann die Aufgabe der Forstverwaltung. Die Forschungsergebnisse und Ergebnisse des Monitorings der ganzen Reihe von Aspekten, die von der NLP-Verwaltung durchgeführt werden, dienen in der ersten Linie als Unterlagen für weitere Planung. Die Umweltbildung, die unsere Maßnahmen auf dem Gebiet des NLPs erklärt, wird durch die Öffentlichkeitsabteilung realisiert.

Literatur:

Pflegeplan: Plán péče o NP České Švýcarsko, 2009 - 2016

Kontakt:

Ing. Jan Drozd
ČR – Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa 407 46
j.drozd@npcs.cz

Waldpflege im NLP Sächsische Schweiz

● Sven Anders

Staatsbetrieb Sachsenforst NLP-Verwaltung Sächsische Schweiz

Die Waldbehandlung im NLP Sächsische Schweiz erfolgt auf Basis der Rechtsverordnung zur Nationalparkregion vom 23.10.2003 (NLPR-VO). Detaillierte Regelungen finden sich im Nationalparkprogramm von 2007 und in den Waldbehandlungsgrundsätzen für den Landeswald im NLP Sächsische Schweiz, gültig seit 01.01.2008.

Schwerpunkt der Waldpflege ist die Durchforstung junger und mittelalter Waldbestände mit dem Ziel der Erhöhung der Naturnähe. Gepflegt werden insbesondere Fichtenbestände mit geringem Mischbaumartenanteil. Bei allen Eingriffen in Waldbestände werden vorrangig gebietsfremde Baumarten, insbesondere Weymouthskiefern entnommen. Der durchschnittliche Holzanfall lag bei 25.000 m³ pro Jahr.

Auf mindestens 300 ha soll zukünftig die Weißtanne am Baumartenspektrum im NLP beteiligt sein. Dazu werden in den nächsten Jahren durchschnittlich 10 ha Voranbauen pro Jahr mit dieser Baumart angelegt. Die Voranbauten werden auf Schwerpunktbereiche konzentriert, die auch im NLP eine langfristige Förderung der Weißtannen erlauben. Nach flächiger Holznutzung infolge Borkenkäferbefalls sollen auf ausgewählten Standorten heimische Eichen gepflanzt werden.

In der Naturzone B sollen Waldschutzmaßnahmen zur Verhinderung einer Massenvermehrung von Borkenkäfern durchgeführt werden. In den vergangenen vier Jahren sind infolge Borkenkäferbefall zwischen 4.000 m³ und 10.000 m³ Holz angefallen. Ca. 70 % bis 80 % der Menge wurden aufbereitet. Bei der übrigen Menge handelt es sich um Befallsherde in der Naturzone A, wo eine Borkenkäferbekämpfung grundsätzlich nicht stattfindet.

Kontakt:

Sven Anders, Referatsleiter Referat Betrieb/ Dienstleistungen
Staatsbetrieb Sachsenforst NLP-Verwaltung Sächsische Schweiz
An der Elbe 4
01814 Bad Schandau
sven.anders@smul.sachsen.de

Invasion von Pinus strobus im Nationalpark Böhmisches Schweiz

● Věra Hadincová, Jan Wild, Zuzana Münzbergová

Botanisches Institut der Tschech.Akademie der Wissenschaften

Die gebietsfremde Weymouthskiefer (*Pinus strobus*) wird in Böhmen schon seit Ende des 18.Jhds. angebaut. Sie gedeiht an den felsigen Standorten, wo sie auch gut verjüngt. Das Problem besteht darin, dass gerade diese Felsgebiete Schutzflächen bilden, wohin die gebietsfremden Arten nicht gehören. In unserer Arbeit nutzten wir die Daten vom dispersen Potenzial und Geschwindigkeit des Populationswachstums aus, um festzustellen, wohin (Gebietsgröße) und wie intensiv sich die Weymouthskiefer verbreiten wird. Danach haben wir Managementszenarien von verschiedener Intensität gezeigt, wo ihre Eliminierung vorgestellt wurde.

1. Die Umweltdaten

Es wurde die Waldtypenkarte genutzt, die Angaben vom Waldzusammensetzung und der potenziellen Sonneradiation. Durch Korrelation von diesen Angaben mit dem Vorkommen und der Dichte des *Pinus Strobus*-Anflugs erarbeitete man eine Karte der Standorte mit verschiedener Eignung. 2. Disperses Potenzial wurde im Gelände festgestellt und zwar als Positionsaufnahme der Mutterbäume und des Anflugs, und als theoretisches disperses Modell. Nach dem theoretischen Modell, welches der Situation im Gelände am besten entsprach, wurde die Karte der Zonen mit verschiedener Intensität des Anflugs erarbeitet.

3. Populationswachstum modellierte man nach den Matrixmodellen des Wachstums mit den Eingangsdaten von Natalität, Mortalität und Wachstumsgeschwindigkeit der W.Kiefer in verschiedenen Entwicklungsstadien.

Die Ergebnisse: Die Wildlinge (vom Anflug) wurden in einer Entfernung bis 757,5 m gefunden. Durch Korrelation der Kartenschicht mit Standorteignung und der Kartenschicht der Dispersionsintensität wurde prognostiziert, dass:

Falls man die Weymouthskiefer im Gebiet nicht beseitigt, bleibt in der ersten Generation nur 15,6 % des Gebietes von der Invasion nicht betroffen. Die Wachstumsmodelle zeigten, dass die Population im Gebiet noch immer steigende Tendenzen hat, obwohl die Wachstumsgeschwindigkeit der Population nur leicht 1 überreicht. Diese Modelle ermöglichten uns Szenarien der Entwicklungsmanipulation der Population zu entwerfen. Sie zeigen, dass nur intensive Beseitigung des Anflugs mit maximaler Effektivität und hoher Frequenz zu einer erfolgreichen Beseitigung der Art aus dem Gebiet führen kann.

Danksagung:

Wir danken den Mitarbeitern aus dem Botanischen Institut der Tsch.Akademie der Wissenschaften, der Karlsuniversität Prag, NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz und LSG-Verwaltung für Hilfe und Unterstützung.

Kontakt:

Botanický ústav Akademie věd ČR, 25243 Průhonice
veroslava.hadincova@ibot.cas.cz

Die Rückkehr des Atlantischen Lachses in die Sächsische und Böhmisches Schweiz

● Gert Füllner

Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie

Der Atlantische Lachs (*Salmo salar*) hatte in der Vergangenheit an den großen europäischen Strömen eine herausragende wirtschaftliche Bedeutung. An der Elbe war der Lachsfang ursprünglich einer der Haupteinnahmequellen der Fischerei. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts gingen die Lachserträge in der Oberelbe dramatisch zurück, um etwa gegen 1930 sowohl in Sachsen wie auch in Böhmen ganz zum Erliegen zu kommen. Der letzte Lachs in Sachsen wurde 1947 gefangen. Danach galt der Elblachs als ausgestorben.

Mitte der 1990er Jahre wurde in den Flüssen der Sächsischen Schweiz mit der Wiederansiedlung begonnen. Ab 1998 erfolgte Lachbrutbesatz auch in den Flüssen der Böhmisches Schweiz.

Im Herbst 1998 kehrten die ersten 27 Laichfische in ihre Besatzflüsse zurück. In den Folgejahren stieg die Anzahl der zurückgekehrten Laichfische weiter an. Die Rückkehrer erreichte bereits in einzelnen Jahren die unter natürlichen Verhältnissen üblichen Werte.

Die Wiedereinbürgerung des Atlantischen Lachses in die Elbe und ihre Nebenflüsse ist im Gebiet der Sächsischen und Böhmisches Schweiz bisher außerordentlich erfolgreich verlaufen. Das Programm soll deshalb weiter fortgesetzt werden. Vorerst wird sowohl in Sachsen wie auch in Böhmen weiter Brut angekauft, um den erreichten Stand zu halten und bei den erfolgreich erschlossenen Laichplätzen zu stabilisieren. Um den Lachs in der Elbe jedoch endgültig wieder heimisch werden zu lassen, müssen vor allem die ursprünglichen großen Laichgebiete wieder für den Lachs erschlossen werden. Dazu müssen in Sachsen die Einzugsgebiete von Mulde und Schwarzer Elster, in der Tschechischen Republik die von Eger, Elbe und Moldau und vielleicht auch in Thüringen das der Saale wieder für aufsteigende Lachse zugänglich werden.

Im Rahmen des sächsischen Fließgewässer-Durchgängigkeitsprogramms wurde deshalb dem Einzugsgebiet der Mulde höchste Priorität eingeräumt. Dazu muss das System Vereinigte Mulde-Zwickauer Mulde-Chemnitz für Fische wieder vollständig passierbar werden. An der tschechischen Elbe wurde der neue Fischpass am Wehr Střekov (Schreckenstein) fertig gestellt, für Fischwege in Lovosice (Lobositz) und Roudnice (Raudnitz) liegen Projekte vor, wie auch für die Staustufen der Eger. Die in der Tschechischen Republik geplante neue Staustufen in der Elbe wären allerdings für das Projekt wie auch für das gesamte Ökosystem ein schwerer Rückschlag.

Die Europäische Wasserrahmenrichtlinie hat zum Ziel, bis zum Jahr 2015 in den Fließgewässern der Gemeinschaft einen guten ökologischen Zustand herzustellen. Der Lachs wird damit vom Sinnbild sauberer Gewässer zur tatsächlich messbaren Größe dieses Zustands. Durch die Flora-Fauna-Habitat-Richtlinie der EU genießt die Süßwasserform des Atlantischen Lachses sogar besonderen Schutz. Mit Unterstützung durch diese internationalen Regelungen, wachsendem Interesse der Öffentlichkeit und nicht nachlassenden Anstrengungen aller am Lachs Interessierten kann es gelingen, dass das Vorkommen von *Salmo salar* in der Böhmisches und Sächsisches Schweiz künftig nicht mehr als Sensation gefeiert werden muss, sondern wieder zur Normalität wird.

Literaturverzeichnis:

FÜLLNER, G., M. PFEIFER, J. GEISLER & K. KOHLMANN (2003): Der Elblachs. Ergebnisse der Wiedereinbürgerung in Sachsen. Sächsische Landesanstalt für Landwirtschaft Dresden (2003), 96 S.
URYCH, M. (2002): Stand des Programms zur Wiedereinbürgerung des Atlantischen Lachses im tschechischen Einzugsgebiet der Elbe. Fischer & Angler in Sachsen 9, 5-6

Kontakt:

Dr Gert Füllner
Sächsisches Landesamt für Umwelt, Landwirtschaft und Geologie
Postfach 11 40; D-02697 Königswartha
E-Mail: gert.fuellner@smul.sachsen.de

Mesolith der Böhmisches Schweiz

● Jiří Svoboda

Archeologisches Institut der Tschechische Akademie der Wissenschaften Brno,
Fakultät für Naturwissenschaften an der Masaryk Universität Brno

In den letzten 20 Jahren erwies sich, dass das Gebiet der Böhmisches Schweiz in der Zeit des Alt- und Mittelholozäns (ca. 10 000-5 500 v.Chr.) sehr intensiv von den Populationen der letzten Jäger, Fischer und Sammler bewohnt wurde. Die Besiedlung strukturiert sich an den zwei Hauptflüssen entlang, der Kamnitz und der Kirnitz. Eine besondere Bedeutung hatte der Raum um den Zusammenfluss der Kamnitz und Dittersbacher Bielabachs, wo sich die Forschungen in den letzten Jahren besonders konzentrierten. Zwei wichtigste Felsüberhänge, der sog. Okrouhlik und die Grundmühle, schließen aneinander so, dass die Besiedlung beider Lokalitäten praktisch den ganzen untersuchten Zeitraum überdeckt. In beiden Lokalitäten wurden mehrere Typen von Feuerstellen untersucht (übliche Heizungsstellen, aber auch komplexe, durch Kieselsteine gepflastert), Kochgruben und weitere Vertiefungen. Paleobotanische und archeozoologische Analysen beweisen die pflanzliche (Haselnüsse, Brombeere, Holunder), sowie auch tierische (übliche Waldfauna) Nahrungszusammensetzung, in der letzten Zeit erweitert auch um den Fund der Überreste des atlantischen Lachses. In der Tschechischen Republik bildet die Böhmisches Schweiz ein ideales Modellgebiet für eine komplexe und interdisziplinäre Forschung der letzten Jagdpopulationen, die hier knapp vor der Ankunft der Landwirtschaft lebten.

Danksagung:

Der Autor dankt den Fachleuten von verschiedensten Naturwissenschaften für die Zusammenarbeit und der Nationalparkverwaltung Böhmisches Schweiz für die Unterstützung während der Forschungen.

Kontakt:

Prof. PhDr. Jiří Svoboda, DrSc
Archeologický ústav AV ČR Brno, v.v.i.
691 29 Dolní Věstonice
e-mail: svoboda@iabrno.cz

Die Denkmalpflege im NLP Böhmisches Schweiz

● Natalie Belisová

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz

Der Nationalpark Böhmisches Schweiz wurde vor allem durch seine Naturqualitäten berühmt, aber es handelt sich gleichzeitig um eine Kulturlandschaft, bzw. Postkulturlandschaft, in welcher sich nicht wenige Denkmäler befinden. Die NLP-Verwaltung widmet viel Aufmerksamkeit und Pflege auch den Objekten und Lokalitäten mit der kultur-historischen Aussage.

Die Kleindenkmäler in der Landschaft

Während der Erneuerungen und Rekonstruktionen der beschädigten oder vernichteten Denkmäler wird immer so gehandelt, als ob es um Objekte mit dem Status eines Kulturdenkmals ginge. Vor jedem Eingriff werden gründliche Archivrecherchen durchgeführt, wobei man auch nach den alten Abbildungen sucht. In der Gegenwart wurde schon die Sammlung von Archivunterlagen vollendet, welche die kleinen, vorwiegend sakralen Denkmäler umfasst. Weiter werden auch Recherchen gemacht, die Baugeschichte der größeren Bauten und die Reste der menschlichen Produktionstätigkeiten in der Landschaft (Arealen der Waldgewerbe usw.) verfolgen. Ein Teil der erneuerten Denkmäler kehrt in die durch das Bild dokumentierte Phase seiner Entwicklung (Felsenkapelle Tiefbartel an der Böhmisches Straße, die Replik des gestohlenen Kassettenkreuzes von der Balzhütte). Bei den anderen musste man die Beschreibungen aus den Archivunterlagen mit den bildenden Elementen anderer, besser erhaltener Denkmäler, kombinieren (aus diesem Grund wird eine Paspportisation der Kleindenkmäler auch in der breiteren Umgebung des Nationalparkes durchgeführt) – z.B. das Rosina-Pohl-Kreuz Na Potokách (die vernichteten dekorativen Elemente des steinernen Sockels wurden nach einem gleichartigen Sockel aus der gleichen Werkstatt ergänzt, und zwar nach dem Sockel, der sich in Rybníště befindet. Auf eine ähnliche Weise wurde auch Muster für die Ergänzung der dekorativen Elemente des Schmiedekreuzes, sowie auch die Vorlage für die gemalte Silhouette, ausgesucht. Es gibt aber auch Kleindenkmäler, welche durch die Initiative der NLP Verwaltung neu entstanden, um die alten Flurnamen zu resuscitieren – z.B. Das Bild des Hl. Hubertus unter dem Wespenberg (sog. Hubertusbuche), das Bild der Hl. Dreifaltigkeit bei Daubitz auf dem sog. Dreipfötigen Büchel.

Die Pflege um das Kulturdenkmal Grundmühle

Grundmühle bei Kamenická Stráň/Kamnitzleiten wurde auf Initiative der NLP-Verwaltung im April 2007 zum Naturdenkmal erklärt. Seit 2004, wo das Risiko des unmittelbaren Zerfalls ziemlich groß war, verlaufen hier Rekonstruktions- und Konservierungsarbeiten. Die Kosten werden teilweise von der NLP-Verwaltung getragen, und die meiste Arbeit wird von den Freiwilligern ohne Anspruch auf Lohn gemacht. Durch den Einsatz der Öffentlichkeit in die Rettung dieses beliebten Ausflugsziels

stieg die Interesse und das Verantwortungsgefühl für die Grundmühle so stark, dass man einen eingetragenen Verein für die Rettung und Konservierung des Kulturdenkmals Grundmühle gründete. (www.dolsky-mlyn.cz).

Kontakt:

Mgr. Natalie Belisová
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa
n.belisova@npcs.cz

Das Lenken der Risiken im NLP Böhmisches Schweiz

● Zuzana Vařilová

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz

Der Nationalpark Böhmisches Schweiz ist ein Sandsteingebiet mit einem sehr gegliederten Felsenrelief. Dieses Gebiet wird z.T. durch Naturkatastrophen (Waldbrände, Felsstürze, Überflutungen, langdauernder Frost, Stürme, Borkenkäferbefall usw.), aber auch vom Menschen verursachten Katastrophen (z.B. Umweltvergiftung) bedroht. Es werden nicht nur die Naturwerte des Gebietes bedroht, sondern auch die Besucher und Bewohner. Die NLP-Verwaltung bemüht sich, die Tendenz zur Entstehung potenzieller Risiken zu minimalisieren, incl. vorbeugender Maßnahmen und rechtzeitiger Warnung (zur Verfügung steht ihr ein funktionsfähiger Krisenplan und interne Vorschriften für eine Lösung der Situationen). Die Verwaltung bemüht sich aber auch die Schäden nach Katastrophen zu minimalisieren.

Im Rahmen der Pflegemaßnahmen um die touristische Infrastruktur und die Besucher des NLPs wurde im Jahr 2008 in Zusammenarbeit mit dem Integrierten Rettungsdienst des Aussiger Kreises ein **integriertes Rettungssystem** erarbeitet. Mit Schildern wurden 26 Orte im Gelände markiert, die mit Rettungswagen erreichbar sind, sowie 4 Lokalitäten für die Landung eines Hubschraubers. Die Hauptgründe waren: baldige Lokalisierung des Problems im schlecht übersichtlichen Gelände, die Kenntnis schnellster Zufahrtswege und eine effektive Koordination aller, die an der Rettungsaktion teilnehmen.

Eine spezifische Problematik im NLP Böhmisches Schweiz ist die Gefahr möglicher Felsstürze. Da es mehrere Felsstürze in den bewohnten und vom Menschen genutzten Gebieten gab, sowie auch im Zusammenhang mit dem Havariezustand in Hřensko wurde im Jahr 2002 ein **komplexes umweltbewusstes Management der Risiken des Felssturzes** in Betrieb genommen. Das Risikogebiet wird ständig untersucht, geologisch kartiert und die ausgewählten Felsenobjekte, die ein Risiko vorstellen, werden systematisch überwacht (manuelles Kontrollmonitoring oder vollautomatisches System incl. Datenfernübertragung). Das Monitoring betrachtet man im NLP als ein Mittel zur rechtzeitigen Warnung, denn die Daten können im Voraus den Anfang der letzten Phase des Sturzes identifizieren. In begründeten Fällen kann man die unmittelbar mit dem Sturz drohenden Felsen durch eine fachliche Sanierungsmaßnahme sichern (Unterstützung, Verankerung oder Entfernen der Felsenteile). Die kleineren, technisch weniger anspruchsvollen Sanierungsmaßnahmen werden direkt von der NLP (Geologieabteilung) durchgeführt. Seit 2003 wurden 23 Maßnahmen zur Sicherung der instabilen Objekte durchgeführt. Die technisch und finanziell anspruchsvollen Sanierungen realisieren dann externe Firmen. Seit 2003 finanzierte die NLP-Verwaltung 7 solche Maßnahmen.

Zu weiteren präventiven Tätigkeiten gehört die Instandhaltung der Fels- und Waldabhängen, Beseitigung unerwünschter Anflugbäume an den Felswänden, trockener, mit dem Sturz drohender Bäume usw. Im Bergabhang in Hřensko wird jedes Jahr eine Etappe systematischer Beseitigung potenziell gefährlicher Bäume (von einer auf Klettertechnik spezialisierten Firma) vorgenommen.

Kontakt:

Mgr. Zuzana Vařilová
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, Krásná Lípa
z.varilova@npcs.cz

Der Natur- und Landschaftsschutz im LSG Elbsandsteingebirge

● Petr Bauer

LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge

Das LSG Elbsandsteingebirge wurde am 27. Juni 1972 erklärt. Die Verwaltung in der Gesellschaftsordnung arbeitete in bescheidener Besetzung und trotz der Fach- und Professionsqualifikation hatte sie nur beschränkte Möglichkeiten mit der Kompetenz von Beratungen und Empfehlungen. In dieser schwierigen Zeit wurden trotz dem Naturschutz viele devastierende Maßnahmen im Agrarland und dem Waldboden, die Exploitation von Bauten in die freie Landschaft wurde teilweise beschränkt, aber es entstanden immer Bauten, die durch ihr Aussehen viele Gemeinden verunstalteten. Die Landeinnahme für die Bauzwecke wurde durchgeführt, ohne das Vorkommen der bedrohten und der geschützten Arten zu respektieren. Die LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge wurde nach dem J.1989 personell viel stärker und es bildete sich hier ein Kollektiv „begeisterter Naturschützer“, die ihr Bestreben erfolgreich durch Entstehung des Nationalparks Böhmisches Schweiß vollendeten. Auf dem Weg zum Nationalpark erlebten wir nicht nur ernste Situationen, sondern auch eine Reihe von humorvollen Situationen und ausgezeichneten Erlebnissen. Das Spektrum der Tätigkeiten, Erfolge und Aktivitäten unserer Verwaltung kann nicht in einer Präsentation von einem einzigen Menschen vorgestellt werden. Die Anfangstätigkeiten der Verwaltung wurden nicht genug dokumentiert, was jetzt gewisse Schuld gegenüber den ehemaligen Mitarbeitern bedeutet. In der Gegenwart streiten unsere Mitarbeiter mit einer wachsenden Administration, dem Druck auf weiteren Ausbau, wilden Deponien, Devastation freier Landschaft und der Umwelt. Die Rücksichtslosigkeit und die Profitjagd schaffen in der Gesellschaft eine umweltfeindliche Stimmung. Die wichtigen Aufgaben der Verwaltung bestehen vor allem im Schutz des Gebietes mit allen seinen geologischen, morphologischen und natürlichen Elementen, in der aktiven Pflege um die besonders geschützten Gebiete und bedrohte Arten, in der Regulation des Ausbaus, Regelung des Bauaussehens, Tätigkeiten im Lande und dem Wald und weiteren Verwaltungsschritten. Die Umweltbildung, Veranstaltung der Seminare und Vorträge und die Öffentlichkeitsarbeit wurden feste Bestandteile der Professionsaktivitäten der Verwaltung und werden von der Gesellschaft immer mehr vernommen und gleichzeitig auch gefordert.

Danksagung:

Die Präsentation wurde allen gewidmet, die sich auf der Amateur- oder Profiebene Verdienste um Entstehung des Nationalparks erwarben, und den Kollegen, die aktiv um die Landschaft und Natur des Elbsandsteingebirges pflegen. Gleichzeitig ist es auch eine Danksagung für ihre Arbeit.

Kontakt:

Ing. Petr Bauer
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, SCHKO Labské pískovce,
Teplická 424/69, 405 02 Děčín
petr.bauer@nature.cz

Die Öffentlichkeitsarbeit im Nationalpark Böhmisches Schweiß

● Richard Nagel

NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiß

Die NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiß beschäftigt sich mit der Öffentlichkeitsarbeit seit ihrer Gründung im J.2000. Da der Nationalpark großes Interesse der Öffentlichkeit weckt (ca 0,5 Mio. Besucher pro Jahr), steigt auch die Bedeutung der Öffentlichkeitsarbeit. Die Hauptaufgaben und Sinn des Nationalparks müssen der Öffentlichkeit auf eine verständliche Weise näher gebracht werden, um den potenziellen Konflikten vorzubeugen. Auch die durchgeführten Managementmaßnahmen (besonders im Bereich Waldpflege) brauchen oft eine Erklärung und Verteidigung. Die Öffentlichkeitsarbeit bemüht sich auch um Erweckung des Gefühls der Zusammengehörigkeit und der Verantwortung für die Natur- und Kulturerbe des Nationalparks. Die Öffentlichkeitsarbeit bedeutet auch die Pflege um das positive Erscheinungsbild der NLP-Verwaltung als Organisation, die für das Gebiet zuständig und verantwortlich ist. Das Hauptziel der Öffentlichkeitsarbeit ist ein effektiver Naturschutz mit Hilfe von Bildung, Erziehung und Besucherlenkung im Nationalpark.

Die oben genannten Ziele erreicht man durch eine breite Skala von Aktivitäten mit Hilfe einer direkten und indirekten Kommunikation mit der Öffentlichkeit (Veranstaltungen für die Öffentlichkeit, Arbeit mit den Kindern und Jugendlichen, Publikationstätigkeiten, Internetseiten www.npcs.cz, Unterstützung der Infozentren, Lehrpfade, Unterstützung der geführten Wanderungen usw.)

Danksagung:

Der Autor dankt den Partnerorganisationen, die an der Veranstaltung und Durchführung der Aktivitäten für die breite Öffentlichkeit im Nationalpark teilnehmen, vor allem der NLP-Verwaltung Sächsische Schweiß, LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge, der gemeinnützigen Gesellschaft České Švýcarsko, der Stadt Krásná Lípa, 4.ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa, ZOO Děčín a Nationalparkzentrum Bad Schandau.

Literatur:

Jahresbücher der NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiß 2000-2009

Kontakt:

Mgr. Richard Nagel
Správa Národního parku České Švýcarsko
Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa
r.nagel@npcs.cz

Auf dem Weg zum Internationalpark: Die Zusammenarbeit der Nationalparkzentren Sächsische Schweiz (Bad Schandau) und Böhmisches Schweiz (Krásná Lípa)

● Sabine Stab, Marek Mráz

Sächsische Landesstiftung Natur und Umwelt,
Gemeinnützige Gesellschaft Böhmisches Schweiz

Nicht nur für die Naturlandschaft Sächsisch-Böhmisches Schweiz gilt, dass die politische Grenze meistens bloß eine administrative Linie ist, welche für tägliche Zusammenarbeit der tschechischen und sächsischen Organisationen kein Hindernis darstellt.

Ein besonderes Beispiel ist dabei die Kooperation beider Naturhäuser, des Hauses der Böhmisches Schweiz in Krasna Lipa und des Nationalparkzentrums Sächsische Schweiz in Bad Schandau.

Beide Organisationen nutzen völlig die Synergie ihrer gemeinsamen Tätigkeit. Die Besucher und ebenso auch andere Zielgruppen (besonders dann Kinder und Jugendliche) werden einheitlich angesprochen, und zwar mit dem Ziel das Bewusstsein von einzigartigen Werten der Region und der tschechisch-sächsischen Gemeinsamkeiten auf die moderne und innovative Weise zu unterstützen.

Unter konkrete Instrumente einer solchen Tätigkeit gehören:

- deutsch-tschechische Auffassung der Expositionen in beiden Häusern (einschließlich sprachlicher Ausstattung der Mitarbeiter, zweisprachiger Beschriftungen und Publikationen usw.)
- gemeinsames Corporate Design Manual (ein unikates Handbuch für Subjekte die im Naturschutz und Tourismus-Entwicklung tätig sind)
- gemeinsame Produkte (gemeinsame Eintrittskarte in beide Zentren)
- Öffentlichkeitsveranstaltungen (vor allem Tourismusmesse Sächsisch-Böhmisches Schweiz, sog. „Spiegelexkursionen“ und Events: für die deutschen Besucher nach Böhmen und umgekehrt)

Der Höhepunkt der bisherigen Zusammenarbeit ist die Teilnahme beider Organisationen im Projekt TREND, welches im Rahmen des Förderprogramms „Ziel 3“ unterstützt wurde. Mit weiteren Partnern wird in diesem Projekt die grenzüberschreitende Konzeption der Erziehungsstrategie zur nachhaltigen Entwicklung praktisch durchgeführt:

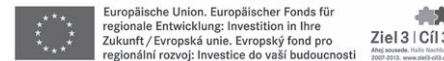
fachliche Vorträge, Camps, landeskundliche Ausstellungen sowie auch Zertifikationen der regionalen Produkte.

Der Weg zum internationalen Nationalpark im Sinne eines einheitlichen Informationssystems, der Verkehrsbedienbarkeit und Marketings steht nun ganz frei.

Kontakte:

Dr. Sabine Stab
Sächsische Landesstiftung Natur und Umwelt
Dresdner Str. 2b, Bad Schandau
sabine.stab@lanu.smul.sachsen.de

Mgr. Marek Mráz
České Švýcarsko, o. p. s.
Křínické nám. 10, Krásná Lípa
marek.mraz@ceskesvycarsko.cz

1 Na konferenci panovala dobrá nálada (zleva R. Vonka, V. Raška, J. Stein, H. Schwarze a T. Rothrückl) / Die Teilnehmer der Fachveranstaltung brachten gute Stimmung mit (von links R. Vonka, V. Raška, J. Stein, H. Schwarze und T. Rothrückl)

2 Konference byla také místem přátelských setkání / Die Fachveranstaltung war auch ein Ort freundschaftlicher Treffen

3 V družném hovoru (zleva) Dr. Pavel Benda, ředitel Správy NP České Švýcarsko, Dr. Jürgen Stein, ředitel Správy NP Saské Švýcarsko a Dr. Hartmut Schwarze, náměstek saského ministra životního prostředí / Im geselligen Gespräch (von links) Dr. Pavel Benda, Direktor der NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz, Dr. Jürgen Stein, Leiter der NLP-Verwaltung Sächsische Schweiz und vor Dr. Hartmut Schwarze, Stellvertretender Staatsminister für Umwelt und Landwirtschaft

5 Účastníci konferenční exkurze do NP České Švýcarsko / Teilnehmer der Exkursion in den Nationalpark Böhmisches Schweiz

4 Úvodní příspěvek věnovaný historii ochrany přírody Českosaského Švýcarska přednesl Dr. Jan Čeřovský / Den einleitenden Beitrag zur Geschichte des Naturschutzes in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz trug Dr. Jan Čeřovský

6 Konferenční exkurze do NP Saské Švýcarsko (Labské údolí, vyhlídka na Lilienstein) / Exkursion in den Nationalpark Sächsische Schweiz (Elbtal, Aussicht zum Lilienstein)

7 Velkoplošná chráněná území v Českosaském Švýcarsku / Großschutzgebiete in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz

9 Slavnostní vyhlášení Národního parku Saské Švýcarsko, 28.4.1991 / Feier zum Entstehen des Nationalparks Sächsische Schweiz, 28. 4. 1991

8 Reintrodukce sokola stěhovavého je symbolem úspěchu příhraniční spolupráce v ochraně přírody / Die Auswilderung des Wanderwalken ist ein Symbol der erfolgreichen grenzüberschreitenden Zusammenarbeit

10 Pracovní setkání zaměstnanců správ chráněných území v Českosaském Švýcarsku s dr. Čeřovským (zleva W. Hentschel, J. Čeřovský, P.Bauer, U.Augst, H.Härtel, J.Stein a R. Marschner) / Arbeitstreffen der Mitarbeiter der Schutzgebietsverwaltungen in der Sächsisch-Böhmischen Schweiz mit Dr. Čeřovský (von links)

11 Digitální model terénu Českosaského Švýcarska vytvořený v rámci přeshraničního projektu (ukázka aplikace - perspektivní zobrazení reliéfu v okolí Pravčické brány) / Digitales Modell des Gebiets der Sächsisch-Böhmischen Schweiz, welches im Rahmen eines grenzüberschreitenden Projekts entstand (Anwendungsbeispiel – Perspektivabbildung des Reliefs in der Umgebung des Prebischtors)

12 Jelen lesní vybavený obojkem s vysílačkou v rámci projektu monitoringu migračních tahů spárkaté zvěře v NP České Švýcarsko / Rothirsch mit Sender, Projekt zum Monitoring der Schalenwildmigration im Nationalpark Böhmisches Schweiz

13 Požářiště v NP České Švýcarsko z roku 2006 je ponecháno samovolnému vývoji / Die Fläche nach dem Brand im Nationalpark Böhmisches Schweiz im Jahr 2006 ist der natürlichen Entwicklung überlassen

14 V národních parcích České a Saské Švýcarsko probíhá projekt záchranu genofondu jedle bělokoré / In den Nationalparks Böhmisches und Sächsisches Schweiz wurde ein Projekt zur Rettung des Genofonds der Weißtanne aufgenommen

15 *Borovice vejmutovka začíná plodit již ve věku 20 let / Weymouth-Kiefern beginnen schon nach 20 Jahren Samen zu bilden*

16 *Počáteční stádium invaze borovice vejmutovky / Anfangsstadium einer Weymouth-Kieferinvasion*

17 *První vypouštění lososího plůdku v Saském Švýcarsku, Polenz 1995 / Erste Wiedereinbringung junger Lachse in der Sächsischen Schweiz, Polenz 1995*

18 *Dospělý losos obecný odchycený v Saském Švýcarsku v říčce Lachsbach 9. 11. 2009 (101 cm, 8,43 kg) / Erwachsener Atlantischer Lachs, Abfang Sächsische Schweiz im Lachsbach, 9. 11. 2009 (101 cm, 8,43 kg)*

19 Archeologický výzkum mezolitického osídlení u Dolského mlýna v NP České Švýcarsko / Archäologische Erforschung einer Mittelsteinzeitbesiedlung bei der Grundmühle im Nationalpark Böhmisches Schweiz

21 Obnova skalní kaple Vzkříšení v NP České Švýcarsko (lokality Na Potokách) / Sanierung der Kugelkapelle, Bachstein im Nationalpark Böhmisches Schweiz

20 Paleolitické artefakty z lokality Janova zátoka v NP České Švýcarsko / Altsteinzeitartefakte aus Janova zátoka im Nationalpark Böhmisches Schweiz

22 Péče o kulturní památku Dolský mlýn v NP České Švýcarsko (výroba dubového roštu do náhonu) / Sanierungsarbeiten am Kulturdenkmal Grundmühle im Nationalpark Böhmisches Schweiz (Herstellung des Holzrosts des Wassergrabens)

23 Kontrolní monitoring rizikových skalních objektů v NP České Švýcarsko (ruční měření) / Überwachung von risikobehafteten Felsenobjekten im Nationalpark Böhmisches Schweiz (manuelle Messung)

24 Skalní řícení ve Hřensku (15.10.2009) / Felsensturz in Herrnskretsch (15. 10. 2009)

25 Přírodní rezervace Za pilou (CHKO Labské pískovce) – mokřadní louka hostící vzácné druhy rostlin / Naturservat Za pilou (LSG Elbsandsteingebirge) – die Feuchtwiese ist ein Lebensraum für viele seltene Pflanzen

26 Výukový program o přírodě Českosaského Švýcarska (Správa CHKO Labské pískovce) / Umweltbildungsprogramm in der Natur der Sächsisch-Böhmischen Schweiz (LSG-Verwaltung Elbsandsteingebirge)

27 V rámci ekologické výchovy nabízí Správa NP České Švýcarsko školám také terénní exkurze / Im Rahmen der Umweltbildungsprogramme bietet die NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz auch Exkursionen für Schulen an

29 Moderní informační středisko v Domě Českého Švýcarska v Krásné Lípě / Das moderne Informationszentrum im Haus der Böhmisches Schweiz in Schönlinde

28 Vítání ptačího zpěvu je populární akcí pro veřejnost pořádanou Správou NP České Švýcarsko / Ausflüge mit Vogelgesang sind eine beliebte Veranstaltung der NLP-Verwaltung Böhmisches Schweiz für die Öffentlichkeit

30 Centrum národního parku Saské Švýcarsko v Bad Schandau / Nationalparkzentrum Sächsische Schweiz in Bad Schandau

31 *Expozice v Centru národního parku Saské Švýcarsko v Bad Schandau / Exposition im Nationalparkzentrum Sächsische Schweiz in Bad Schandau*

32 *Expozice v Domě Českého Švýcarska v Krásné Lípě / Exposition im Haus der Böhmischen Schweiz*

Pomozte lososům!

Losos obecný byl v minulosti ve střední Evropě zcela vyhuben. Díky programu znovuvysazování se dnes do přírody zase vrací. S jeho návratem do Národního parku České Švýcarsko nám můžete pomoci i vy.

Zasláním dárcovské SMS se stanete adoptivním rodičem jednoho malého lososa, kterého za vás vypustíme do řeky Kamenice v národním parku. Poté můžete na www.navratlososu.cz sledovat jeho dobrodružnou životní cestu z rodné říčky do moře a zpět.

Jak zaslat dárcovskou SMS?

Dárcovskou SMS ve tvaru **DMS NAVRATLOSOSU** odešlete na číslo **87 777**.

Cena DMS je 30 Kč, projekt Návrat lososů obdrží 27 Kč.

DMS Roční podpora

Nyní můžete nově přispívat pravidelně každý měsíc po dobu jednoho roku. Stačí odeslat SMS ve tvaru **DMS ROK NAVRATLOSOSU** na číslo **87 777** a každý měsíc Vám bude automaticky odečtena částka 30 Kč. Projekt Návrat lososů obdrží z této částky 27 Kč.

Více informací naleznete na www.darcovskasms.cz

Českosaské Švýcarsko:

čtyři chráněná území – jedna krajina

Sächsisch-Böhmische Schweiz:

Vier Schutzgebiete – eine Landschaft

Vydala Správa Národního parku České Švýcarsko v roce 2010

Text: kolektiv autorů

Fotografie: archiv Správy NP České Švýcarsko

Redakce: Richard Nagel

Překlady příspěvků: Antonín Votápek

Grafické zpracování, sazba a tisk: Radek Tesař

Náklad: 1000 ks

Kontakt: Správa NP České Švýcarsko,

Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel.: +420 412 354 048,

fax: +420 412 354 055, e-mail: n.park@npcs.cz

Herausgegeben von der Nationalparkverwaltung Böhmishe Schweiz, 2010

Text: Autorenkollektiv

Fotografien: Archiv der NLP-Verwaltung Böhmishe Schweiz

Redaktion: Richard Nagel

Übersetzung der Beiträge: Antonín Votápek

Grafik, Satz und Druck: Radek Tesař

Auflage: 1000 Stück

Kontakt: Správa NP České Švýcarsko,

Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, Tel.: +420 412 354 048,

Fax: +420 412 354 055, E-Mail: n.park@npcs.cz

www.npcs.cz

© Správa NP České Švýcarsko

ISBN 978-80-904404-4-9

Canon

generální partner
národních parků České republiky
Canon CZ, s. r. o.